

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

KOMPARACE VIL VE VALAŠSKÝCH KLOBOUKÁCH

bakalářská diplomová práce

LUCIE JANOŠÍKOVÁ

Vedoucí práce: prof. PhDr. Rostislav Švácha, CSc.

Olomouc 2016

Obsah

Úvod.....	5
1 Přehled dosavadní literatury.....	8
2 Město Valašské Klobouky	9
3 Bratmannova vila	12
3.1 Architekt Hubert Gessner	12
3.2 Objednavatel Josef Bratmann	14
3.3 Vilová architektura v letech 1860-1890.....	16
3.4 Popis Bratmannovy vily	17
4 Vila Augustina Vlka	21
4.1 Život a dílo architekta Bohuslava Fuchse	22
4.2 Objednavatel Augustin Vlk.....	24
4.3 Vilová architektura v období funkcionalismu	27
4.4 Popis vily Augustina Vlka.....	28
5 Komparace vil	33
5.1 Exteriér	35
5.2 Interiér	36
5.3 Zahrada	38
6 Význam vil na Moravě	40
6.1 Bratmannova vila.....	40
6.2 Vila Augustina Vlka.....	41
7 Závěr	41
8 Summary.....	43
9 Seznam obrazové přílohy.....	44
10 Obrazová příloha.....	48
11 Seznam použité literatury a pramenů.....	70
12 Anotace	72

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny, literaturu a další odborné zdroje. Rozsah práce je 64 003 znaků.

V Olomouci dne 5. 5. 2016

Lucie Janošíková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především prof. PhDr. Rostislavu Šváchovi, CSc., za odborné vedení, podněty rady a připomínky, které přispěly k vytvoření této bakalářské diplomové práce.

Za poskytnutí informací Mgr. Petru Odehnalovi a majitelům Vlkovy vily, rodině Šerých. Zejména bych chtěla poděkovat svým rodičům za podporu během celého studia.

Úvod

V současném období je architektura vnímána společností jako automatická a samozřejmá součást našich životů. Přitom architektura ovlivňuje nás jako svébytné osobnosti, naše životy, protože v ní prožíváme své bytí. Domov si vytváříme podle našich možností, někdo žije v bytě v panelákovém domě, jiný žije v domě se zahradou. Ale vždy je to náš domov. V podobném duchu se na domov dívá i Hana Říhová, která napsala diplomovou práci na téma amerického a českého rodinného domu. *„Domov pro nás ztělesňuje místo, kde se cítíme dobře, kde najdeme bezpečný úkryt a kde je vše přizpůsobeno našim požadavkům a potřebám. Je to velmi důležité místo, kde každý najde svůj klid, a tvoří tak pevný bod v životě člověka, rodiny.“*¹

Občas mě trápí pocit, že společnost pohlíží na architekturu jako na něco, co je nezajímavé a co ji nemůže ovlivnit. Avšak architektura je všude, kam se podíváme, od obrovských, až téměř megalomanských staveb vzbuzujících údiv, až po tu nejmenší chatku uprostřed lesa. Architektura ovlivňuje lidi okolo sebe, stejně jako lidé ovlivňují architekturu v jejím stylovém vývoji. Uzpůsobujeme ji svojí potřebě a technologiím dané doby. Je naší každodenní součástí a odráží naši společnost a potřeby společnosti.

Dům však v žádném případě není jen racionální výtvar, měl by mít i duši, jak to charakterizoval Mackay Hugh Baillie Scott: *„Neboť domy (...) nejsou jen seskupením materiálů k účelům praktickým. (...) Tomu, kdo tvoří dům, je dán božský úkol, kterého nikdy nemá zneužít. (...) Za odměnu úzkostlivé práce bude mu dopřáno dokončit obydlí, které dokazuje, že má duši. (...) I dům má mít zvláštní nevyzpytatelné*

¹ Hana Říhová, *Americký a český rodinný dům, 1900 – 1940* (diplomní práce), Dějiny výtvarných umění FF UP, Olomouc 2010, s. 6.

vlastnosti pravdivé romance. Nebudiž okázalý – nároků plný jako mnohé naše domy, ale plný klidné tiché opravdovosti, která se zdá, že kolébá a hýčká ducha slibem pokojného života. Takový dům je nejvyšší, nejdokonalejší dílo, jehož je schopno lidské umění. Lepší než obraz, protože není jenom snem, ale snem pravdou učiněným – a stálou rozkoší denního života.“²

Proto jsem si jako námět své bakalářské diplomové práce zvolila to, co mě zajímá, a chtěla bych přiblížit, že i tato složka umění je velice významná. Téma architektury je pro mne důležité, proto je ústředním námětem mojí práce vilová architektura v mém rodném městečku.

Hlavní podnět k napsání této bakalářské práce se vztahuje k mé podvědomé potřebě obeznámit veřejnost Valašských Klobouk s významnou vilovou architekturou, která se zde nachází. K pojmu vilové architektury se vyjádřila Michaela Hanzlová. *„V dnešní době slovo vila nabylo významu soukromé izolované stavby se zahradou určené k trvalému pobytu. V menším měřítku vilu ztotožňujeme s rodinným domem. Jde-li ovšem o stavbu nějakým způsobem vymykající se běžnému měřítku, máme tendenci nazývat tento dům vilou, neboť ve slovu „vila“ stále cítíme jistý nádech honosnosti.“³*

Ve své práci vypracovávám komparaci dvou vilových staveb, raně secesní Bratmannovy vily (1896) od významného architekta Huberta Gessnera a vily Augustina Vlka (1939) od neméně významného představitele brněnského funkcionalismu Bohuslava Fuchse. Můj zájem se upírá k těmto dvěma stavbám, mívám je každý den

² Naďa Goryczková, Martin Strakoš, Vladimír Šlapeta et al., *Slavné vily Zlínského kraje*, Praha 2008, s. 11.

³ Michaela Hanzlová, *Typologie vil v českých zemích v období historismu* (diplomní práce), Dějiny výtvarných umění FF UP, Olomouc 2012, s. 7.

již od dětství, vnímala jsem je očima dítěte, dospívající dívky a nyní studentky katedry dějin umění. V každém období mého života na mě působily a dodnes působí nedostupně a tajemně. Vila Josefa Bratmanna je z velké části přístupná veřejnosti, ale stejně jsou zde prostory, které každému dostupné nejsou. S vilou Augustina Vlka je to ještě komplikovanější, protože se jedná o rodinný dům a není veřejnosti vůbec přístupný. Vždy jsem toužila poznat nejen vnější krásu těchto vil, ale i tu vnitřní. Proto bych ráda využila této příležitosti a podělila se se čtenářem o výsledek mé práce.

1 Přehled dosavadní literatury

O vilách Josefa Bratmanna a Augustina Vlka se v literatuře mnoho nedočteme.

Vilu Josefa Bratmanna představuje kniha *Slavné vily Zlínského kraje*⁴, která obsahuje kapitolu o této stavbě. Další příspěvek nalezneme v knize *Příběhy z dlouhého století*.⁵ Velkou pozornost této vile věnuje kloboucký historik Petr Odehnal, který se v jedné z kapitol své knihy *Z příběhů města Valašské Klobouky* zabývá architektem Hubertem Gessnerem a jeho stavbou Bratmannovy vily. Odehnal zpracovává více historickou stránku a nevěnuje tolik pozornosti popisu stavby, kdežto předchozí dvě zmiňované publikace jsou zaměřeny i na popis. V současné době probíhá tisk nové knihy Petra Odehnala soustředěné výhradně na Bratmannovu vilu, která nese název *Vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, k ranému dílu Huberta Gessnera*.

O vile Augustina Vlka není doposud v literatuře žádná zmínka. Při svém bádání jsem čerpala především z archivů města Valašské Klobouky. Informace o rodinách objednavatelů jsem získávala z měsíčníku *Valašskokloboucký zpravodaj*. Zdeněk Kudělka⁶ ve své knize *Bohuslav Fuchs* rozebírá architektovu tvorbu stejně jako i Iloš Crhonek v knize *Architekt Bohuslav Fuchs: Celoživotní dílo*. V obou monografiích je vila Augustina Vlka ve Valašských Kloboukách zmíněna pouze v seznamu Fuchsových staveb a není jí věnována zvláštní pozornost. Tato skutečnost je zarážející vzhledem k tomu, že Bohuslava Fuchse řadíme mezi uznávané české architekty.

⁴ Viz Naďa Goryczková, Martin Strakoš, Vladimír Šlapeta et al., (pozn. 2)

⁵ Pavel Zatloukal, *Příběhy z dlouhého století*, Olomouc 2012, s. 447-457, 525-526, 532-533.

⁶ Zdeněk Kudělka, *Bohuslav Fuchs*, Praha 1966.

K porozumění vilové architektury přispívá především knižní edice *Slavné vily*, která vyšla ve spolupráci několika autorů v roce 2003 - 2010. Zdůraznila bych knihu *Slavné vily Středočeského kraje*⁷, ve které editor Rostislav Švácha představuje vývoj vilové architektury v českém prostředí od druhé poloviny 19. století do konce 20. století.

2 Město Valašské Klobouky

Valašské Klobouky se rozkládají v údolí říčky Klobučky na pomezí Bílých Karpat a Vizovických vrchů v severním cípu Chráněné krajinné oblasti Bílé Karpaty, kterou najdeme na seznamu rezervací UNESCO.

První zmínka o Valašských Kloboukách pochází z roku 1341. Dokládá se v ní založení vsi Klobouky. Čtrnácté a patnácté století přinesly Valašským Kloboukám řadu privilegií, které začaly platit na rozsáhlém brumovském panství, ke kterému Klobouky patřily, a tak převzaly roli hospodářského a později i soudního centra. Roku 1356 tak získalo městečko oprávnění používat statut města - hradiště, což vedle práva trhu přineslo i právo hrdelní. Již v 15. století byla oblast panství značně obydlena. Obyvatelé se živili rolnictvím, prací v lesích a převážně pastevectvím ovcí. To se později stalo základem soukenictví, jež mělo ve Valašských Kloboukách své důležité centrum.

Od 16. století jsou Klobouky označovány jako město. Klid a hospodářskou prosperitu celého panství v 16. století vystřídalo bouřlivé století sedmnácté. Přineslo vpády Bočkejovců, po kterých následovalo mnoho ničivých nájezdů Turků, Tatarů

⁷ Jiří Podrazil, Rostislav Švácha, Šárka Koukalová et al., *Slavné vily Středočeského kraje*, Praha 2010.

a Rákóczyho uherských povstalců. V 18. století vyvstalo několik pří mezi měšťany a vrchností, například ohledně práva vařit pivo, práva vinného výčepu a sporu o zřízení magistrátu v Kloboukách. Klobouckým soukenickým podnikatelům se značně dařilo a vzrůstající jmění měšťanů způsobilo u vrchnosti strach z možné vzpoury. Francouzská revoluce, která byla v té době tak aktuální, jim mohla být inspirací. Díky poměrně častým stykům s Vídní totiž získávali kloboučtí občané aktuální informace.⁸

Na konci 18. a na počátku 19. století lze pozorovat viditelný rozkvět města. Na začátku 19. století kloboučtí podnikatelé vytvářeli jakousi horní vrstvu měšťanů. Tuto skupinu dále tvořili maloobchodníci, živnostníci, učitelé a kněží. Podíleli se na národně obrozeneckém hnutí, které proběhlo i ve valašskoklobouckém regionu. Silné hospodářské postavení tu však mělo německé měšťanstvo, které se na Valašskokloboucko stěhovalo nejvíce během druhé poloviny 18. století. Většina z nich byli podnikatelé nebo vlastníci manufaktur a barvíren (Bratmann, Gessner a další). V Kloboukách skrz vlivné Němce začal německý jazyk pronikat i do úřadů. František Šerý ve svých vzpomínkách uvádí, že až do roku 1869 bylo město vedeno v německém duchu. Do vrcholných funkcí se v roce 1854 dostává rod Bratmannů, v jehož čele stál starosta Klobouk Franz Bratmann.

V první polovině padesátých let 19. století se Klobouky staly sídlem okresního soudu a berního úřadu. O nynější název města se zasloužil lékárník Ždichynec, a to když v roce 1872 opatřil pro místní poštu razítko s názvem „Valašské Klobouky“. Vedly ho k tomu vlastenecké, národopisné a osvětové důvody. Okresní soud začal toto razítko používat až roku 1883.⁹

⁸ Lucie Ambrůzová, *Textilní výroba ve Valašských Kloboukách 1850 – 1900* (diplomní práce), Historický ústav FF MU, Brno 2014, s. 10.

⁹ Petr Odehnal, *Z příběhů města Valašské Klobouky*, Valašské Klobouky 2005.

29. července 1896 zachvátil Valašské Klobouky požár, který byl označen za největší požár 19. století na Moravě. Popelem lehla více než polovina města. Při požáru shořela většina původních dřevěných domů a nová výstavba probíhala již ve zděné podobě. O to cennější jsou dochované dřevěnice, a to Kosenka č. p. 11 a roubený dům č. p. 7, čili Pivečkova dřevěnice.

Až do poslední třetiny 19. století politická moc spadala do rukou německých rodin. Českojazyční vlastenci se však začali hlásit o slovo. Založili spolek Beseda Dobrovský, v popředí Besedy stál lékárník František Ždichynec a soukeník František Šerý. Se zakládáním Besedy pomohl i bratranec klobouckého starosty Josef Bratmann.

Po nástupu Antonína Šuchmy na post starosty se Valašské Klobouky vrátily téměř po 100 letech pod českou samosprávu.

Roku 1848, s pádem feudalismu se Valašské Klobouky staly sídlem berní správy a soudu a byly též významným hospodářským střediskem celého bývalého brumovského panství. V průběhu první poloviny 20. století přetrvával tento stav. Na počátku tohoto století měly Valašské Klobouky 2920 obyvatel a patřily k největším městům jihovýchodní Moravy. Co do počtu obyvatel jich měly více než tehdejší Zlín.¹⁰

V současné době má město Valašské Klobouky přibližně 5 017 obyvatel. Tvoří přirozené spádové centrum jižního Valašska. Od roku 2003 jsou Valašské Klobouky obcí s rozšířenou působností, tzv. malým okresem, a dá se tak říci, že se se systémem politické správy vrátily do roku 1848, kdy se poprvé staly sídlem okresních úřadů jižního Valašska, a tento statut si dochovaly až do roku 1960, kdy byly reformou začleněny do okresu Gottwaldov (od roku 1990 Zlín).

¹⁰ Viz Lucie Ambrůzová (pozn. 8), s. 13.

V roce 1995 byla ve městě vyhlášena městská památková zóna, která má za úkol chránit cenné stavební památky historického jádra Valašských Klobouk. K nejhodnotnějším stavbám patří lidové stavby (roubený dům, dřevěnice), které jsou typické pro předměstskou architekturu či architekturu předpožárovou, jak je také někdy nazývána, protože velký požár byl jistým mezníkem v historii Valašských Klobouk. Mezi další stavby spadající do městské památkové zóny patří Stará radnice, Červený dům, Hornův dům a Bratmannova vila, které je věnována následující kapitola.

3 Bratmannova vila

„ Krásná vila byla na Klobouky dost velké sousto, takže se časem začalo šeptat, že vilu nechal vystavět císař Franc Josef pro svou nelegitimní dceru.“¹¹

3.1 Architekt Hubert Gessner

Hubert Gessner, rodák z Valašských Klobouk, se narodil 20. října 1871. Syn Karla Gessnera a Amélie byl jeden z potomků barviřské rodiny, která se ve Valašských Kloboukách usadila v roce 1792. Gessner zahájil svá studijní léta na státní německé průmyslové škole v Brně. Po maturitě nastoupil na osmnáctiměsíční praxi v Bystřici pod Hostýnem jako elév a kreslič u stavitele Otto Zemana. V únoru 1891 začal pracovat jako stavbyvedoucí u opavské firmy Julius Lundwall. Než odešel na akademii, setrval ještě půl roku ve stejné funkci u Ernsta Zuberu v Moravské Ostravě. Ve svých studiích dále pokračoval v letech 1894 -1898 na Akademii výtvarných umění ve Vídni pod vedením Otto Wagnera, jednoho z představitelů vídeňské secese. Již v mladém věku projektoval stavby pro své rodné město. Těmto projektům bude věnována jedna

¹¹ Petr Odehnal, Čestní občané města Valašské Klobouky, in: *Vlastivědné kapitoly z Valašskokloboucka*, Valašské Klobouky 2008, s. 6.

z následujících kapitol. Gessner hojně spolupracoval se svými spolužáky, ale nejvíce se svým mladším bratrem Franzem Gessnerem (1879-1975), který taktéž studoval na Akademii ve Vídni pod vedením Otto Wagnera.¹²

Jako jeden z prvních architektů ve střední Evropě inklinoval Hubert Gessner ke geometrizující moderně. Jeho stavby byly téměř bez dekoru a sklídil s nimi mnoho úspěchů. „*Taková stavba vypadá velmi ozdobně beze vší ozdoby*“.¹³ Mezi tyto stavby patří například hotel Slezský dům v Opavě (1903) nebo hotel Jindřichův dvůr v Novém Jičíně (1906). Na obou výše uvedených stavbách pracoval se svým bratrem. Do stejného období patří i Zemský léčebný ústav Františka Josefa I. pro choromyslné (dnes psychiatrická léčebna) včetně ústavního kostela Cyrila a Metoděje v Kroměříži (1904-1907). Stavba neměla ani trochu připomínat „blázinec“ či vězení, což se skutečně povedlo. Inspirační zdroj je patrný ze stavby jeho učitele Otto Wagnera, a to z Domova pro duševně choré ve Steinhofu (1907). Hubert Gessner se politicky orientoval levicově, podílel se ve Vídni na výstavbě dělnických domů „Favoriten“ (1901), sídliště Reumann-Hof (1924), sídliště Seitz-Hof, (1927). Byl autorem i několika industriálních areálů, například Odkolkových mlýnů v Praze (1913-1919). Pro Odkolka vyprojektoval pekárnu v Liberci a ve Vídni. Nejvýraznější z těchto staveb je továrna v rakouském Atzgersdorfu. Tyto budovy Gessner navrhl z jednoduchých materiálů - šedobílé vápenocementové cihly. Architekt se významnou měrou podílel také na utváření Vídně, která se též stala místem jeho skonu. Zemřel 29. ledna 1943 jako jeden z nejvýznamnějších žáků Otto Wagnera.

¹² Pavel Vlček et al, *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004.

¹³ Jindřich Vybíral, *Mladí mistři*, Praha 2002, s. 109.

3.2 Objednavatel Josef Bratmann

František Bratmann přišel do Valašských Klobouk v roce 1799, když mu bylo 26 let. Roku 1800 se oženil s Veronikou, dcerou Jana Blažíka, a bydleli v domě č. p. 115 (parcela, kde dnes stojí Bratmannova vila). S manželkou Veronikou počal jedenáct dětí, z toho čtyři syny. Pouze dva z nich se dožili dospělého věku, a to František a Josef.

Živil se soukenictvím. Soukenictví vzkvétalo a v roce 1800 zde bylo zapsáno 509 pracujících mistrů, což dosahovalo největšího počtu na celé Moravě.¹⁴

František Bratmann ml., se stal stejně jako jeho otec, soukeníkem. Také byl aktivní v místní samosprávě a v letech 1863 až 1870 dokonce působil jako starosta města.

Josef, druhorozený syn, zůstal bydlet v domě č. p. 115. Oženil se celkem dvakrát. Z prvního manželství vzešly dvě dcery, avšak brzy ovdověl. Do druhého manželství vstoupil s Rozálií, dcerou Karla Matyáše, se kterou zplodil třináct dětí. Pracoval též jako soukeník, ale v závěru svého života podnikal ve stavebnictví. Řídil stavbu dvou budov ve Valašských Kloboukách s číslem popisným 107 a 108. V roce 1883 manželé Bratmannovi přepisují dům na své dva syny, Josefa a Emanuela, kteří zde však nebydleli, neboť provozovali obchodní firmu ve Vídni. Josef Bratmann st. roku 1887 umírá, v domě zůstává žít pouze jeho manželka Rozálie. Rozálie zemřela o čtyři roky později, tedy v roce 1891, a dům zůstává neobydlen.

V roce 1895, tedy po dalších čtyřech letech, požádal Josef Bratmann ml. (narozen 5. prosince 1848 jako Josef Mikuláš Bratmann) o stavební povolení. V době podání žádosti žil Josef Bratmann se svou ženou Bertou ve Vídni, podnikal v pivovarnictví,

¹⁴ Viz Petr Odehnal (pozn. 9), s. 61.

a i když měl k Valašským Kloboukám vřelý vztah, vila měla sloužit pouze jako letní sídlo.

Josef se svou chotí Bertou podporoval chudé kloboucké žáky. Berta pravidelně na Štědrý den zasílala poměrně velký obnos peněz k rukám ředitele školy, který je odevzdával do pokladny spolku Palacký (založen 1898). Petr Odehnal zmiňuje: „*Paní Berta Bratmannová, choť majitele pivovaru ve Vídni, darovala na ošacení nuzné mládeže školní jako jiná léta 100 korun.*“¹⁵ I když Josef se svou rodinou žil a pracoval ve Vídni, tak stál u počátku rozvoje českého kulturního života ve Valašských Kloboukách, především u zakládání Besedy Dobrovský. 30 prosince 1890 bylo Josefu Bratmannovi uděleno čestné občanství města Valašské Klobouky za podporu chudých školních dětí.¹⁶

František Šerý ml. ve svých vzpomínkách popisuje příchod rodiny Bratmannových do Valašských Klobouk takto: „*Na začátku století XIX. přišel do Klobouk prý starý shrbený žid a usadil se v městě provozuje obvyklý drobný obchod podomní. Vida, že soukenické řemeslo má tady dobrou půdu, věnoval se soukenictví. Později se dal pokřtít i s rodinou. To byl Bratman. Za nějaký čas koupil domek. Měl dva syny a dvě dcery. Synové získavše potřebných odborných vědomostí věnovali se řemeslu. Rodině dařilo se velmi dobře a v r. 1835 měla již značný majetek. Asi r. 1844 koupili Bratmanové i domek na náměstí.*“¹⁷

Jak bylo výše zmíněno, vila sloužila pro rodinu Bratmannů pouze jako letní sídlo, trvale bydleli ve Vídni. Stavba vily byla finančně velmi nákladná, stejně jako její provoz, a tak byli Bratmannovi nuceni vilu pronajímat. 20. října 1918 připadl celý majetek

¹⁵ Odehnal, Čestní občané (pozn. 11), s. 6.

¹⁶ Ibidem, s. 6.

¹⁷ Odehnal, Z příběhů města (pozn. 9), s. 65.

manželů Bratmannových jejich dvěma dcerám Bertě Kerlinové a Markétě Budilové. Notář Josef Vavrouch připsal, že dcery neznají český jazyk. Josef a Berta si ponechali „*právo požívací ku celému majetku.*“¹⁸

Na počátku jara roku 1924 Josef Bratmann zemřel. Celý dům připadl dceři Bertě, která ho získala na základě kupní smlouvy z 8. srpna 1928. Berta Kerlinová jej 25. března 1930 prodala Františku a Štěpánce Gintrovým. Od manželského páru Gintrových vilu odkoupil 20. října 1937 právník Alois Líbal, bratr jihočeského malíře Franty Líbala. Po roce 1948 majetek propadl státu a byly zde zřízeny dětské jesle. Roku 1958 se vila stala nemovitou kulturní památkou. Od roku 2002 je majetkem Zlínského kraje a nachází se v ní nyní základní umělecká škola.¹⁹

Josef a Berta Bratmannovi přispívali na školství ve Valašských Kloboukách. Byli odvážní investoři a nechali si vystavět ve Valašských Kloboukách honosné letní sídlo od mladého studenta architektury Huberta Gessnera, což lze vnímat rovněž jako formu podpory mladého talentovaného spolurodáka, pro kterého to byla vůbec první zakázka a možnost realizace.²⁰

3.3 Vilová architektura v letech 1860-1890

Architektura českých zemí se proměnila po Jubilejní výstavě, Národopisné výstavě a Výstavě inženýrů a architektů v první polovině devadesátých let devatenáctého století. Proměna probíhala od historismu 19. století k secesi a modernismu, projevovala se ve třech rovnoběžných proudech.

¹⁸ Odehnal, Čestní občané (pozn. 11), s. 6.

¹⁹ Petr Odehnal, *Vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, k ranému dílu Huberta Gessnera*, (v tisku).

²⁰ Odehnal, Čestní občané (pozn. 11), s. 6.

První proud začal využívat nové konstrukce a materiály – ocel, sklo a později železobeton.

Druhý vliv mělo anglické hnutí Arts and Crafts a národní romantismus. Jeho představitelé vyhledávali inspiraci v lidovém stavitelství. Sem řadíme například Dušana Jurkoviče, který se podílel svou osobitou tvorbou raného období na lidových stavbách ve Zlínském kraji.²¹

Třetí, poslední proud reprezentovala vídeňská akademie pod vedením Otto Wagnera, kde studovala řada českých architektů. Wagner vzešel z neobaroka a vídeňské tradice historismu. Hledal nové relace mezi funkcí, konstrukcí a formou pod sloganem „*nepraktické nemůže být krásné.*“²² Z toho odvozoval, že „*nové účely musí zrodit nové konstrukce a proto také nové tvary.*“²³ Do tohoto proudu zasazujeme ranou tvorbu jednoho z nejvýznamnějších Wagnerových žáků Huberta Gessnera, který byl znamenitým reprezentantem středoevropské secese.

Hlavními znaky secesních staveb jsou bohatá dekorativnost, křivka, linie, vegetabilní a zoomorfní ornament.

3.4 Popis Bratmannovy vily

Vila pro Josefa Bratmanna byla první realizací klobouckého rodáka Huberta Gessnera v jeho rodném městě, ve Valašských Kloboukách. Avšak také nebyla poslední. Gessner zde projektoval roku 1896 stavbu zájezdního hostince U Slunce na Masarykově náměstí. Objednavatel hostince byl Josefův bratranec, tehdejší starosta František Bratmann. Obytný dům byl kombinovaný, obsahoval jak část určenou

²¹ Jaroslava Staňková, Josef Pechar, *Tisíciletý vývoj architektury*, Praha 1971, s. 246 - 259.

²² Naďa Goryczková, Martin Strakoš, Vladimír Šlapeta et al., *Slavné vily* (pozn. 2), s. 9.

²³ *Ibidem*, s. 9.

k bydlení, tak část provozní. Provozní částí byla tkalcovská provozovna a kancelář. O rok později nedaleko zájezdního hostince vyrostl tzv. Hornův dům, který Gessner navrhl opět jako obytný dům, v jehož přízemí byla prodejna Jana Horného. Tuto stavbu projektoval se svým spolužákem z Wagnerovy školy Otokarem Bémem. Posledním Gessnerovým dílem byl rodinný dům učitele Františka Růžičky (1907). U tohoto domu spolupracoval se svým bratrem Franzem, který také studoval na vídeňské akademii pod vedením Otto Wagnera.²⁴

Josef Bratmann podal 21. června 1895 žádost o povolení stavby své vily. Již druhý den se sešla komise a stavební povolení odsouhlasila. Návrh vily zpracoval mladý student Hubert Gessner v závěru druhého ročníku vídeňské akademie. Výkresy jsou datovány 12. června 1895. Bylo jich celkem pět, ale dochoval se pouze jeden, a to řez stavbou, na kterém je i návrh interiéru. Dne 29. července 1896, tedy krátce před dokončením stavby vily, zasáhl Valašské Klobouky požár, který do historie vstoupil jako největší požár devatenáctého století na Moravě požár. Vyhořelo téměř 246 dřevěných domů, naštěstí Bratmannova vila zůstala nedotčena.²⁵ Objednavatel stavby požádal o provedení kolaudace 1. srpna 1896, schválení proběhlo ještě v ten den.

Vila Josefa Bratmanna leží ve Smetanově ulici č. p. 116, na parcele č. 587. Architekt ji navrhl jako obytný a obchodní dům, nešlo o vilu v pravém slova smyslu. Výstavbu vedl místní zednický mistr Jakob Haas. Stavba zdobí městskou část Zákostelí, která se nachází za hlavním náměstím města. Na první pohled honosná stavba zaujme svou secesní dekorovanou fasádou. Je propojena se zahradou, která

²⁴ Odehnal, Z příběhů města (pozn. 9), s. 84.

²⁵ Ibidem, s. 74.

byla zakončena hospodářským domem. Od roku 1898 v něm bydlel Josef Koreš se svou manželkou Františkou. Koreš měl na starost dům a zahradu.

Půdorys vily má protáhlý obdélníkový tvar s dvěma půlválcovitými schodišti. Základní hmota i schéma členění vily stále vycházely z neorenesance, ale přehlednost prostředků tohoto stylu relativizoval detail dekoru, ať již vně nebo uvnitř.²⁶ Palácový charakter je typický i pro vnější plášť. Stavba je celá podsklepená. Spodní patro fasády nebylo nijak zdobeno, to až druhé, kde se nacházel byt rodiny Bratmannových.

Na východní straně domu architekt fasádu dekoroval hojně. Spodní patro, taktéž i druhé prolamují tři okna. Ve druhém patře stéká do půlky meziokenních polí štuková výzdoba. Jsou zde vyobrazeny portrétní medailonky, *Musica* s hudebními nástroji a *Architectura* se symboly architektury. V levém rohu spatřujeme datační desku, na které je zobrazen římskými číslicemi rok 1900. Ve Valašských Kloboukách má toto datování i další Gessnerova stavba z roku 1897, a to Hornův dům na Masarykově náměstí. Nejspíše jde o značku vize, magické číslo přelomu století. V pravém rohu je druhá deska a na ní iniciály objednavatele Josefa Bratmanna.

Na čelní straně domu, tedy jižní, se hlavním motivem na fasádě stalo centrální pole mezi dvěma symetrickými obdélníkovými okny. Nachází se zde dekor s kotvou a okřídleným kormidlem vrcholící hlavou římského boha obchodu Merkura, který má na hlavě okřídlenou přilbu. Dekor symbolizoval obchodníka Josefa Bratmanna. Nad hlavním vstupem se nachází lodžie zdobená kovovým zábradlím. U uličních průčelí zvýrazňují klidnou ušlechtilost proporcí motivy zlatého řezu, magické trojky a vyváženost vertikálních prvků s horizontálními.²⁷ Objekt korunuje mansardová

²⁶ Pavel Zatloukal, *Příběhy z dlouhého století*, Olomouc, 2012, s. 451.

²⁷ Naďa Goryczková, Martin Strakoš, Vladimír Šlapeta et al., *Slavné vily* (pozn. 2), s. 16.

střecha, která byla původně zakončena zvlněnou kovovou atikou, při výměně střechy odstraněnou. Světlo do podkroví přichází oválnými okny, pod kterými se nachází bohatá štuková výzdoba.

Severní a západní strana, tedy zahradní a dvorní průčelí, byly modelované dramatictější. Zasloužily se o to půlválce schodišťových věží. Hlavní dominantou se zde ale stala zimní zahrada, která byla za provozu jeslí přestavěna, části kovových doplňků sousedé začali užívat k oplocení. Architekt ji umístil diagonálně vůči lodžii nad hlavním vstupem.

V přízemí vily se nacházela prodejna se třemi výkladovými okny a vstupem do prodejny. Místnosti za obchodem, se samostatným schodištěm a vstupem do patra, nejspíše využívalo služebnictvo. Přízemí neoplývalo luxusem, bylo zařízeno jednoduše, prostě. Zato obytné patro majitele bylo pojato luxusně s bohatou řadou uměleckořemeslných prací v kovu, skle, dřevě a především ve štuku. Do apartmá majitele se vcházelo z ulice odděleným vchodem situovaným na jihozápad. Přicházelo se do něj štukově ozdobenou chodbou směřující k půlválcovému schodišti, které osvětluje pás oválných oken, zdobí jej štuky, v medailonku se opakuje symbol boha obchodu Merkura a v druhém iniciály Josefa Bratmanna. Osazeno je původním vláčně modelovaným zábradlím s dominantním a zároveň oblíbeným Gessnerovým motivem kandelábrového osvětlení²⁸. Schodiště ústí do centrální haly obložené dřevěným vyřezávaným táflováním. Z haly vedou vstupy do všech místností trojtraktové dispozice. Největší místnost, salon, navazovala z pravé strany na jídelnu a z levé na konvexně projmutou zimní zahradu s kovovou a skleněnou výplní. Jak byly členěné místnosti dále, nevíme, protože se nedochovaly půdorysné plány. Existuje však

²⁸ Viz Pavel Zatloukal (pozn. 26), s. 452.

perokresba vily pro časopis *Der Architekt* z roku 1896 od Bratmannova spolužáka Aloise Ludwiga (1872-1969). Zde je nakreslen pohled na dům ze severovýchodní strany a půdorys obytného podlaží.²⁹

Zahrada, s možným přístupem boční brankou z ulice, se členila na dvě části. V blízkosti vily se nacházela „rozkošná zahrada“³⁰ s kašnou na terase nad formálně upraveným parterem s kontrastními smíšenými dřevinami.³¹ Podle plánů Huberta Gessnera zahrada vycházela z jedné z poloh anglického hnutí Arts and Crafts. Parter doplňovala sochařská výzdoba, šlo o tři až čtyři plastiky. Největší socha, žena s „čertíkem“, se nedochovala. Druhá plastika prošla v roce 2013 restaurováním. Třetí sochu zobrazila perokresba Aloise Ludwiga z roku 1896. Jednalo se o sousoší dvou postav, jedna z nich zvedala nad hlavou věnec. Figury držely v rukou datační desku, která je i na fasádě Bratmannovy vily.³² Nyní zahradu využívá základní umělecká škola pro kresbu a malbu v plenéru. Její současný stav neodpovídá původnímu provedení a je ponechána ladem.

4 Vila Augustina Vlka

Bohuslav Fuchs projektoval pro Augustina Vlka monumentální moderní funkcionalistickou vilu, která v tom období neměla ve Valašských Kloboukách konkurenci.

²⁹ Naďa Goryczková, Martin Strakoš, Vladimír Šlapeta et al., *Slavné vily* (pozn. 2), s. 17.

³⁰ *Ibidem*, s. 17.

³¹ *Ibidem*, s. 17.

³² Marie Mikuličáková, *Obnova zahrady Bratmannovy vily ve Valašských Kloboukách* (diplomní práce), Zahradnická fakulta Mendelova univerzita, Lednice 2015, s. 22.

4.1 Život a dílo architekta Bohuslava Fuchse

Bohuslav Fuchs se narodil 24. března 1895 ve Všechovicích u Bystřice pod Hostýnem. Vyučil se zedníkem, ačkoliv měl velký zájem o architekturu, roku 1915 absolvoval průmyslovou školu stavební v Brně. Již z tohoto období pocházejí jeho první školní práce. V letech 1916 až 1919 studoval pod vedením Jana Kotěry, významného českého architekta a urbanisty, na Akademii výtvarných umění v Praze. Po ukončení studia pracoval Fuchs dva roky v Kotěrově ateliéru. Ve svých návrzích byl hodně ovlivněn Kotěrou a jeho principy architektonické tvorby. V poválečných letech navrhl dvě významné stavby, a to Masarykovu chatu na Šerlichu v Orlických horách a Klostermannovu chatu v Modravě na Šumavě, které byly realizovány v letech 1920 – 1925.

Na začátku dvacátých let 20. století se v architektuře prosadilo několik proudů. Jedním z těchto směrů byl předválečný kubismus a dalším purismus, odmítající užití architektonických článků tradičním způsobem. Původ lze najít v tvorbě Adolfa Loose a v manifestu Amédéea Ozenfanta a Le Corbusiera z roku 1918, který byl vydán ve sborníku *Život* v roce 1922 pod názvem Purismus. Bohuslav Fuchs se přiklonil k tomuto stylu, čisté tvary – válce, krychle. V březnu 1923 Fuchs nastoupil na regulační a architektonické oddělení Městského stavebního úřadu v Brně, pracoval zde do roku 1929. Tuto práci mu nabídl brněnský městský architekt Jindřich Kumpošt. Město Brno se rozrůstalo a bylo na začátku velkého stavebního rozvoje a Městský úřad v Brně chtěl novou urbanistickou podobu města, na jejímž plánování se podílel i Fuchs.³³

Vytvořil tak jedno ze svých životních děl - Zemanovu kavárnu (1925). Tato stavba, považovaná za první moderní stavbu v Brně a jednu z prvních funkcionalistických

³³ Iloš Crhonek, *Architekt Bohuslav Fuchs: Celoživotní dílo*, Brno 1995.

staveb v českých zemích, je zároveň i mezníkem tohoto architektonického stylu ve střední Evropě. Díky stavbě Zemanovy kavárny se Fuchs řadí k funkcionalismu. Před rokem 1925 ho podnítila tvorba neoplasticismu nizozemské skupiny De Stijl. Fuchsovi byla blízká moderní architektura puritánské kázně, která není nijak zbytečně výtvarně dekorována. Utvářel pouze vertikální a horizontální plochy s uctíváním pravého úhlu a asymetrickou harmonii s rovnou střechou. V tomto stylu dominuje jeho budova Masné burzy v Brně (1924-1925). V Luhačovicích nedaleko Valašských Klobouk navrhl významné funkcionalistické stavby, a to penzion Avion, penzion Viola, penzion Radun a penzion Iva (1927-1928). Dále realizoval velmi mimořádnou budovu hotelu Avion v Brně na České ulici (1926-1927), poradil si s nezvykle úzkou parcelou a mistrovsky tento prostor zpracoval na úrovni světové architektury. V roce 1928 se konala architektonická soutěž pro projekt stavby Moravské banky v Brně. Fuchs spolu s Arnoštem Wiesnerem zvítězil a vyprojektoval uprostřed historického náměstí monumentální funkcionalistický dům s železobetonovou konstrukcí a rovnou střechou.

Fuchs se stal uznávaným a vyhledávaným architektem, který tvořil po celé Moravě, a to jak rodinné domy a obytné domy, tak i školy a městské stavby, ale také například lázně. Projektoval i na Slovensku, v letech 1935-1936 lázeňské centrum v Trenčanských Teplicích – termální koupaliště Zelená žába, kde propojil krajinu s architekturou. Druhá světová válka zamezila dalšímu působení a rozvoji funkcionalistické architektury, potlačovala ji a tvůrci byli ohroženi a pronásledováni. Fuchs ustoupil od svého předchozího stylu práce a pro další svou tvorbu se inspiroval z lidové architektury, horských chalup, u kterých vycházel z jejich tvaru střechy.

Fuchs působil v letech 1935 až 1948 jako stálý delegát na Mezinárodních kongresech moderní architektury (CIAM) a člen Mezinárodního výboru pro realizaci soudobé architektury (CIRPAC), v roce 1937 působil jako čestný dopisující člen Royal Institute of British Architects (RIBA).³⁴ V letech 1938-1940 přednášel na Škole umění ve Zlíně a v roce 1945 se stal profesorem na katedře urbanismu a stavby měst na Vysoké škole technické Dr. Edvarda Beneše v Brně. Vyprojektoval mnoho urbanistických návrhů například pro města Brno, Znojmo, Praha, Prostějov, Třebíč, Košice, přispěl k tomu svou novou metodou regionálního plánování. Po politických změnách a nástupu komunistického režimu v českých zemích v únoru 1948 Fuchs ukončil svoji práci v ateliéru v Brně. V architektuře byl přijatelný pouze socialistický realismus s historizující formou. Dokonce v roce 1958 musel architekt odstoupit z učitelského postu na vysoké škole. V pozdní tvorbě spolupracoval s Kamilem Fuchsem, Mojmírem Korvasem a Alenou Korvasovou na architektonicko - urbanistickém řešení zástavby okolo Národního divadla v Praze. Byl členem několika spolků, a to Spolku výtvarných umělců Brno, Spolku výtvarných umělců Mánes v Praze a Levé fronty. Významný představitel brněnské funkcionalistické a avantgardní architektury zesnul v Brně 18. září 1972.

4.2 Objednavatel Augustin Vlk

Augustin Vlk se narodil roku 1905 v Nezdenicích. Byl učitelem a posléze i ředitelem chlapecké měšťanské školy. Oženil se s nejmladší dcerou Františka Šerého ml. Marií Jiřinou, která se narodila 3. 8. 1910 v Olomouci. Tomuto manželskému páru projektoval vilu Bohuslav Fuchs. O zadavateli stavby je v literatuře jen velmi málo

³⁴ Viz Zdeněk Kudělka (pozn. 6) s. 4.

informací, dočteme se pouze o otci Marie Jiřiny Vlkové, a to Františku Šerém ml., který vilu nejspíše financoval.

Tento otec, František Šerý ml. byl velice významnou osobou Valašských Klobouk. Narodil se zde 19. září 1854. Jeho rodiče byli soukeníci. Školní docházku ukončil na místní národní škole. Šerého matka si přála, aby studoval bohosloví, otec však rozhodl, že zůstane doma a bude pokračovat v rodinném řemesle – soukenictví.³⁵ Oženil se s dcerou klobouckého soukeníka Františka Blažíka, Rozálií Matyášovou. Z manželství vzešlo šest dětí. Manželka Rozálie zemřela 24. ledna 1893, tedy v poměrně mladém věku. Šerý nezůstal sám a oženil se podruhé. Jeho druhou ženou byla Josefa Baránková, taktéž dcera klobouckého soukeníka. S Josefou zplodil 10 potomků.³⁶

Otec Františka Šerého ml. se v srpnu 1870 stal členem obecního zastupitelstva, poté dokonce i radním. Jeho syn František vstoupil do komunální politiky v roce 1898 a ihned ho občané zvolili klobouckým starostou. Vrcholem jeho politické dráhy bylo zvolení 24. března 1908 poslancem moravského zemského sněmu, které se opakovalo i v dalších obdobích. Ve své poslanecké kariéře se soustředil hlavně na rozmach Valašska. V roce 1907 se František Šerý ml. seznámil dokonce i s Tomášem Garriguem Masarykem.³⁷ Založil družstvo soukeníků a papučářů a dosáhl toho, že byla ve Valašských Kloboukách postavena valcha. Řadil se k úspěšným továrníkům. František Šerý ml. vybudoval z továrny největší zdejší podnik s papučářskou výrobou. Vykládalo se, „že v Klobúkoch mimo lékarňe, fáry a mĕského úřadu šeci šijú papuče“³⁸

³⁵ Jiří Hala, *Reprezentace Valašska na moravském zemském sněmu v letech 1884-1914* (diplomní práce), Historický ústav FF MU, Brno 2011, s. 33.

³⁶ Petr Odehnal, Galerie představitelů Valašských Klobouk, *Valašskokloboucký zpravodaj*, 2014, č. 9, říjen, s. 13 - 14.

³⁷ Odehnal, Čestní občané (pozn. 11), s. 11.

³⁸ Odehnal, Z příběhů města (pozn. 9), s. 64.

Papuče vystavoval na světové výstavě ve Vídni či na Národopisné výstavě československé v Praze, která byla uspořádána roku 1895.

Jeho nejmladší syn Václav Štěpán Šerý (1908-1969) podědil po svém otci Františku Šerém ml. textilní firmu. Podnik zanikl v roce 1948, protože se zde průmysl zaměřil na strojírenskou výrobu a papučářskou továrnu tak nahradil závod Pal Magneton³⁹.

František se stal jednou z nejvýznamnějších osobností v historii Valašskokloboucka. Byl činný v mnoha sdruženích a korporacích a dokonce podporoval i chudé školní žáky, což jsme se dozvěděli z jeho pamětí, které si ale vedl pouze do roku 1900.⁴⁰ Zemřel 23. března 1932. Obecní zastupitelstvo na počátku jara roku 1936 projednalo návrh, který vzápětí realizovali. Návrh spočíval ve výsadbě lípové aleje podél cesty k nádraží na počest pana továrníka a dlouholetého starosty města.⁴¹

Rodina měla velice dobré kontakty a pravděpodobně díky nim poznali Bohuslava Fuchse, který jim vyprojektoval jejich rodinný dům. Fuchsovy stavby mohli znát z Brna, které František Šerý navštěvoval, nebo dokonce z přilehlých lázeňských Luhačovic, kde architekt navrhl penziony patřící mezi první funkcionalistické stavby v meziválečném Československu. Funkcionalistická linie neměla doposud v architektuře lázní zastoupení, do té doby byly Luhačovice spíše secesní, romantické a historizující lázně.

³⁹ Ibidem, s. 94.

⁴⁰ Odehnal, Čestní občané (pozn. 11), s. 13.

⁴¹ Ibidem, s. 6.

4.3 Vilová architektura v období funkcionalismu

Vilu Augustina Vlka v roce 1939 navrhl architekt Bohuslav Fuchs, přední představitel brněnského funkcionalismu. Jak uvádí Rostislav Švácha, funkcionalismus znamenal změnu „*architektonického názoru, usilujícího ve jménu rozumu, logiky, hygieny a úspornosti podrobit půdorysnou i prostorově-hmotnou organizaci stavby jejímu přesně vymezenému funkčnímu poslání.*“⁴² Programové heslo funkcionalismu „*forma následuje funkci*“⁴³ bylo přijato za základní tezi. V rozvoji české architektury spočíval historický význam funkcionalismu v tom, že přerušil vazby na Anglii a na Vídeň a přesměroval ji na francouzské, holandské a německé vzory.⁴⁴ Konstruktivní i dispoziční formy rodinného domu korigovaly potřeby zdravého bydlení – slunce, vzduch a světlo.

Z tvorby švýcarského architekta Le Corbusiera přebíraly funkcionalistické stavby vnější formu, a to vzhled krabice s co nejtenčími stěnami, které prolamovala pásová okna. Díky skeletové konstrukci, nejčastěji z železobetonu, se okna dala táhnout po celé šířce průčelí. Dříve užívaný čtvercový půdorys nahradil protažený obdélník. Ve funkcionalistických stavbách se stalo samozřejmostí propojovat jídelnu s kuchyní nebo ložnici s koupelnou. Funkcionalisté usilovali o to, aby každodenní život rodiny vměstnali do jedné velké místnosti, do jediného podlaží, které říkali „*living room*“. Tuto místnost náznakově architekti oddělovali od pracovny nebo jídelny posuvnými skleněnými dveřmi či knihovnou.⁴⁵

⁴² Rostislav Švácha, Osada Baba, *Umění* XXVIII, 1980, s. 368.

⁴³ Bohuslav Syrový, *Architektura svědectví dob*, Praha 1974, s. 409.

⁴⁴ Viz Jiří Podrazil, Rostislav Švácha, Šárka Koukalová (pozn. 7), s. 160.

⁴⁵ Ibidem, s. 160.

V tomto období se důležitou stala role ženy jako spolutvůrkyně moderního bydlení.⁴⁶ Též se pozornost začíná věnovat prostoru pro dítě. Onu proměnu důrazu na potřebu soukromí a rodinné intimity vyjadřuje i jedno ze současných používaných synonym pro vilu – rodinný dům.

4.4 Popis vily Augustina Vlka

Dům pro manžele Vlkovy nebyla Fuchsova první realizace ve Valašských Kloboukách. V literatuře je zde uváděna chata Na Stráži č. p. 460. Jedná se o mylnou zmínku, protože tuto chatu nenavrhoval Bohuslav Fuchs. Chata vyhořela a nedaleko od tohoto místa byla postavena odborem Klubu českých turistů nová chata „Nad Královcem“, která obdržela také č. p. 460 a k 11. dubnu 1935 pro ni zpracoval Bohuslav Fuchs stavební plány. Ke slavnostnímu otevření došlo 25. srpna 1935.⁴⁷ V roce 1941 projektoval Fuchs ve Valašských Kloboukách ještě přestavbu firmy Šerý.

Druhou realizací byl právě rodinný dům pro manžele Vlkovy. Dochoval se protokol ze zasedání stavební komise ze dne 7. října 1939 konaného ve Valašských Kloboukách. Předmětem protokolu byla žádost manželů Augustina a Marie Jiřiny Vlkových o povolení ke stavbě rodinného domu na pozemku s číslem parcely 3167/9, v katastru obce Valašské Klobouky. Pozemek, na kterém byla projektována novostavba rodinného domu, již vlastnili manželé Vlkovi. Stavební komise stanovila stavební lhůtu objednatelům domu ke dni 30. června 1940. Manželé Vlkovi s touto lhůtou souhlasili. Další podmínka stanovovala, že rodinný dům nenaruší udržování železniční dráhy vedené za parcelou navrhovaného objektu.

⁴⁶ Ibidem, s. 161.

⁴⁷ Petr Odehnal, Chata Na Stráži, *Valašskokloboucký zpravodaj*, 2005, č. 12, prosinec, s. 7.

V protokolu je psáno.: „Všechny místnosti musí být řádně osvětleny okny. Ve všech obytných místnostech, ať v přízemí nebo v podkroví, budou zřízeny podlahy parketové v neobydlených bud' cementové dlaždice nebo terazzo. Světlá výška místnosti bude 2,60 m. Jelikož provedení po předložené nákrese odpovídají stavebním řádu i policejním předpisům, doporučuje se a platí povolení ke stavbě tohoto rodinného domu.“⁴⁸ Stavební komise žadatelům stavební povolení udělila. Pokud však nesplní přání komise uvedené v protokolu, tak zaplatí do obecní pokladny dvě stě korun na elektrosít' a zřídí na své náklady chodník do jejich čtvrti města. Protokol podepsala celá stavební komise, ve které zasedal Jan Pechanec, tehdejší starosta města Valašské Klobouky, a zapisoval protokol. Dále se komise zúčastnil člen zastupitelstva pan Šulc, dalšími členy byli stavební znalec, lékař, sousedé a nakonec protokol stvrdili podpisem stavebníci Augustin Vlk a Marie Jiřina Vlková. Ve složce na stavebním úřadě se k tomuto domu dochoval pouze protokol o stavební komisi a plány domu. Bohužel nevíme, zda manželé Vlkovi stihli zrealizovat stavbu do stanoveného data uvedeného v protokolu, anebo zda museli platit do obecní kasy penále. Dále netušíme, kdy proběhla kolaudace vily, neboť se nedochovaly žádné dostupné informace.

V dnešní době rodinný dům vlastní Václav Šerý, což je vnuk Františka Šerého a synovec Marie Jiřiny Vlkové. Žije zde se svou manželkou Annou Šerou.

Vila Augustina Vlka, navržena ke každodennímu užívání pro život jednogenerační rodiny, se nachází v Sokolské ulici č. p. 581. Výstavbu vedl František Rafaja, stavitel z Valašských Klobouk. Jde o volně stojící zděný dvoupodlažní rodinný dům. Na první pohled působí svým monumentálním zevnějškem. Nápadný je především tím, že stojí

⁴⁸ Stavební úřad Valašské Klobouky, fond Vila Augustina Vlka, ev. č. 518.

na vrcholu kopce a stává se tak hlavní dominantou v lehce nepravidelném obdélníkovém půdorysu zahrady. Půdorysné pojetí koresponduje s myšlenkou těsného propojení vily s okolní přírodou.

Základní půdorys domu má obdélníkový tvar rozměru 13,9 m x 9,65 m. Stavba, konstruována jako příčný trojtrakt, stojí ve svažitém terénu. Fasáda není nijak dekorována, nýbrž nezdobená a hladká. Pouze spodní část, která prozrazuje suterén, pokrývá kamenné obložení. Hlavní vchod do domu kryje vstupní lodžie podpíraná jedním hranatým pilířem, který otvírá severovýchodní nároží směrem k příjezdové cestě. Hlavní pohledové průčelí domu, na západní straně, směřuje do ulice, odkud vede příjezdová cesta ke garáži. Fasádu člení velké vertikální okno, předsazené rohové okno, dvě symetrická okna v druhém patře a podlouhlý světlík, který propouští světlo na půdu. Nad rohovým oknem a vstupní lodží je umístěn architektonický prvek – římsa. Na římsu navazovaly betonové “zákryty” pro okap, které vedly po severní a jižní straně domu (v plánech zřetelně viditelné po obvodu střechy). Při výměně eternitového střešního pláště za pálené keramické tašky byly “zákryty” odstraněny. Střecha domu, ze které na severní a jižní straně vystupují vikýře s plochým zastřešením, má sedlový tvar. Konstrukce krovu je dřevěná a tyčí se z ní dva cihlové komíny. Celkový vzhled této střešní konstrukce je inspirován tradičním způsobem zastřešení chat a lidových staveb, jež se hojně vyskytuje ve valašském regionu a měl nezbytný vliv na tvorbu Bohuslava Fuchse.

Na jižní fasádě orientované do zahrady dominuje balkon a v přízemí dva vstupy do suterénu. Nad balkonem se nachází vikýř provedený v jednoduchém stylu, s dvojicí symetrických oken.

Východní průčelí není osazeno tolika prosklenými otvory jako ostatní strany domu. Nachází se zde jen dvě malá kruhová okna umístěná v pravé části fasády pod sebou a podlouhlý světlík v oblasti štítu, který přivádí světlo na půdu.

. Severní strana se jeví v pohledu jako nejdominantnější, protože dům v kontextu rozlehlého pozemku vytváří dechberoucí scénérii. Její plochu prolamuje soubor čtyř podlouhlých úzkých oken orientovaných na šířku budovy a další dvě běžného tvaru. Na této straně střechy je umístěn také vikýř, ale delší vzhledem k protilehlému o šířku jednoho podélného okna.

Mocnost obvodového zdiva se s každým patrem směrem vzhůru zužuje a odlehčuje tím celkovou konstrukci, aniž by tím ubírala na její pevnosti. Vnitřní nosné stěny a rozdělovací příčky jsou vyzděny z pálených cihel.

V suterénu zapuštěném ve svahu je centrálním prostorem předsklepí, okolo kterého obíhají místnosti. Na severní straně sklep a prádelna propojená se sušárnou, na jižní straně místnost pro studnu, kotelnu a garáž, z těchto dvou místností vedou dva vchody na zahradu. Vyčnívající balkon zastřešuje vstup do sklepa.

Srdcem budovy je první obytné patro, kde se v prostředním traktu nachází hala, poskytující centrum podlaží. Z haly vedou dveře do dalších místností. Východní trakt tvoří velký pokoj používaný jako pracovna, kuchyň a za ní pokoj pro služku. Západnímu traktu vévodí jídelna s rohovým předsazeným oknem orientovaným do ulice. Půdorys poschodí je takto členěn záměrně, neboť důležitý faktor v domech hrálo rozmístění místností. Směrem k ulici byly dříve situovány nejdůležitější obytné prostory, člověk společenský měl být v kontaktu s ulicí. Avšak s rostoucím vlivem anglické moderní architektury, spolu s kritikou buržoazního stylu života ulice pozbývá své privilegované

postavení a větší důležitosti nabývá zahrada.⁴⁹ Čelu centrální haly dominuje balkon, který propojuje dům se zahradou. Vstupní lodžie s hlavním vchodem na severovýchodním nároží je vsazena do obdélníkového půdorysu domu a tím pádem i zastřešena. Za ní se nachází zádveří napojující exteriér na hlavní schodiště z železobetonové konstrukce, povrchově upravené směrem do suterénu cementovým potěrem a směrem nahoru do přízemí a patra obložené dubovým dřevem. Schodiště propojuje centrální halu prvního obytného patra s předsíní patra druhého zakončeného šatnou s možným přístupem do koupelny a jednoho pokoje. Z předsíně vedou dveře i do dalšího pokoje a půdního prostoru s dřevěným žebříkovým schodištěm do podkroví.

Vilu Augustina Vlka vlastní soukromý majitel. Bylo mně umožněno navštívit pouze centrální halu, proto nelze zhodnotit vnitřní vybavení. Roku 1994 proběhla rekonstrukce domu, interiér vily si majitelé zařídili dle vlastního vkusu, nezůstalo nic původního.

Zahrada se dělila na dvě části, a to na rekreační část a užitkový úsek, vysazený ve svahu před domem ovocnými stromy. Místo pro relaxaci se nacházelo za domem. Pro dlouho zanedbávanou zahradu okolo domu navrhla roku 1994 Ing. Kohlová novou podobu, která je stále aktuální a dobře viditelná každému, kdo okolo tohoto pozemku prochází. Její zpracování působí velmi jednoduše a napohled vytváří spolu s rodinným domem ucelený komplex.

⁴⁹ Viz Michaela Hanzlová (pozn. 3), s. 45.

5 Komparace vil

Vilu Josefa Bratmanna a Augustina Vlka dělí od sebe necelých padesát let. Během této doby se však změnil architektonický styl. Bratmannova vila je vystavěna v raně secesním stylu Wagnerovy školy, na rozdíl rodinný dům Augustina Vlka, který je ve slohu funkcionalistickém. V tom spočívá hlavní odlišnost mezi stavbami.

Secese vznikla na konci 19. století jako protest proti historizujícím tradicím klasického umění. Odmítala historické prvky a řídila se zákony konstrukce s plným uplatněním nových materiálů, a to železa, oceli, betonu a skla. Před první světovou válkou začala být secese se stylizovanými detaily nákladná a zastaralá. Upřednostňovaly se tendence, které odmítaly přehnanou vegetativní a zoomorfni zdobnost.

Funkcionalismus je v širším pojetí názvem pro moderní architekturu dvacátých a třicátých let. Každý styl odráží dobu a funkcionalismus si žádal reagovat na požadavky průmyslu, který sebou nesly celospolečenské změny. Hlavním záměrem se stalo navrhování domů podle jejich funkce. Styl je minimalistický, jednoduchý, takže se stává úplným opakem secese. Toto je zásadním rozdílem při komparaci těchto dvou staveb.⁵⁰ Nicméně, jak uvedl Frank Lloyd Wright, *„charakter domu určují jeho obyvatelé, a protože každý člověk je jiný, má jiné očekávání, jinou představu o domově, proto by mělo existovat tolik stylů, kolik je odlišných typů lidí. Každý dům by měl být šitý na míru, těm, kdo v něm budou bydlet.“*⁵¹ Což znamená, že odlišnost těchto staveb netkví jen v jejich architektonickém stylu, ale samozřejmě i na jejich účelu a vlastníkovi.

⁵⁰ Zdeněk Lukeš, *Architektura 20. století*, Praha 2001.

⁵¹ Viz Hana Říhová (pozn. 1), s. 10.

Oba dva objednavatelé pocházeli z Valašských Klobouk a byli významní obyvatelé tohoto města, snažili se o jeho rozvoj. Dokonce byli oba dva jmenováni čestnými občany města. Bratmann přispíval na kloboucké studenty a podílel se na založení kulturního spolku Dobrovský. Vilu Augustina Vlka nejspíše financoval František Šerý ml., starosta Valašských Klobouk, který se zasloužil o rozvoj města. Oba si mohli dovolit, díky svému úspěšnému podnikání, nechat postavit tak honosné stavby.

V první řadě se obě vily lišily stylem, ve kterém byly stavěny. Druhá zásadní odlišnost spočívala v požadavcích, které kladli objednavatelé na architekta. Bratmann požadoval letní sídlo ve svém rodném městě, kam by mohl přijíždět z Vídně a pobývat v něm s rodinou jen čas od času, neboť Vídeň bývala vždy rušnou metropolí a „*letní rekreační vily i malé chatky jsou vlastně obojí projevy měšťáka a jeho touhy po přírodě, po úniku z města*“⁵², jak uvádí Michaela Hanzlová. Zato Vlk požadoval trvale obyvatelný rodinný dům pro jednogenerační rodinu. Vila se v druhé polovině devatenáctého století stává architekturou určenou k trvalému pobytu nejen majitele, ale celé jeho rodiny. Tato změna přichází s rozmachem střední třídy, kdy se vila stává dostupnou širší vrstvě obyvatelstva, kdežto do 19. století byla vila architekturou mimořádnou, protože soukromé osamocené bydlení si tehdy mohla dovolit jen úzká vrstva společnosti. Objednavateli vil byli vždy vysoce společensky postavení lidé - státníci, filozofové, literáti, posléze právníci, podnikatelé.⁵³

Třetí, největší rozdíl spočívá v konceptu stavby. Bratmannovu vilu ve Smetanově architekt koncipoval jako obchodní dům s prodejnou v přízemí a luxusním obytným patrem. Kdežto rodinný dům Augustina Vlka v Sokolské ulici neslouží k ničemu jinému než k obývání.

⁵² Hanzlová, Typologie vil (pozn. 3), s. 35

⁵³ Ibidem, s. 16 - 17.

5.1 Exteriér

Každá stavba se nachází v jiné čtvrti města. Vila Josefa Bratmanna stojí za hlavním náměstím, kdežto dům Augustina Vlka v jeho okrajové části. Obě dvě stavby jsou realizovány v kopci s tím rozdílem, že pozemek pro Bratmannovu vilu upravili do roviny, ale Vlkovu vilu zapustili do terénu. Stojí osamoceně a každá z nich působí monumentálním dojmem.

Vily jsou na pohled absolutně rozlišné, postavené v jiném slohu, takže se z vnějšího pohledu ničím neshodují. Secesní vilu dekoruje mnoho zoomorfních a vegetabilních prvků, což tehdy působilo pro obyvatele Valašských Klobouk dost exoticky.⁵⁴ Členění fasády vily Augustina Vlka není nijak zdobné, což odpovídá programu „*forma sleduje funkci*“, tedy že forma stavby má být určována pouze provozními, ekonomickými, sociálními, hygienickými funkcemi. Mají být vynechány všechny samoučelné dekorativní prvky, estetické působivosti lze dosáhnout samotnou jasností.

Shodují se jejich půdorysné dispozice obdélníkového tvaru. Půdorys Bratmannovy vily ale doplňují dvě půlválcové věže se schodištěm na severní a západní straně. Schodiště druhé stavby nevyčnívá z obdélníkového plánu.

Hlavní vstupy jsou u každé vily situovány na jinou světovou stranu a pojímány rozdílným způsobem. U vily Augustina Vlka hlavní vstup do domu tvoří lodžie podpíraná hranatým pilířem, kdežto u vily Josefa Bratmanna je vchod pod lodžii zapuštěn. Stavby obsahují i vedlejší vstupy do domu. U Bratmannovy vily byl zadní vstup pro služebnictvo přes půlválcovité schodiště zároveň východem na zahradu,

⁵⁴ Naďa Goryczková, Martin Strakoš, Vladimír Šlapeta et al., Slavné vily (pozn. 2), s. 15.

zatímco u vily Augustina Vlka neexistoval žádný vedlejší vstup pro služebnictvo, pouze dva boční vchody ze zahrady do suterénu.

Fasádu Bratmannovy vily prolamují symetrická obdélníková okna, jen v půlválcovém schodišti a pod střechou okna oválná. Vila Augustina Vlka má okna protáhlá, podlouhlá a úzká, orientovaná na šířku budovy, a také okna kruhová. První vilu zdobila bohatě dekorovaná zimní zahrada. Avšak v době, kdy proběhlo znárodnění majetku, respektive vily, a stala se majetkem města, a to v ní zřídilo dětské jesle, tuto část budovy přestavili a zimní zahradu zrušili. Dům Augustina Vlka propojuje se zahradou balkon orientovaný na jižní stranu.

Na rozdíl od Bratmannovy vily, kterou kryje mansardová střecha, má vila Augustina Vlka tvar sedlový, ze kterého na severní a jižní straně vystupují vikýře s plochým zastřešením. Bohužel při rekonstrukci střech v pozdějších letech bylo odstraněno jejich zdobení. V případě Vlkovy vily šlo o betonové „zákryty“ okapů a v případě Bratmannovy vily se jednalo o zdobenou zvlněnou kovovou atiku.

5.2 Interiér

Interiér staveb se zásadně liší v rozložení podlaží. Rodinný dům Augustina Vlka má dvě obytná patra, zatímco vila Josefa Bratmanna pouze jedno obytné poschodí, protože se v přízemí nacházela prodejna, která narušovala koncept obytného domu.

Suterén obou staveb je zapuštěn v terénu. Jsou zde místnosti pro provoz budovy, sklep, sklady. Rozdíl představuje garáž pro automobil v domě Augustina Vlka. Josef Bratmann měl za domem správce vily Josefa Koreše hospodářská stavení pro ustájení koní s povozy, se kterými jezdil s rodinou z Vídně.⁵⁵

⁵⁵ Viz Markéta Mikuličáková (pozn. 32), s. 22.

Půdorysné rozmístění místností odlišuje danou dobou. Ve vile Josefa Bratmanna zdobí vstup do domu chodba s půlválcovým schodištěm bohatě zdobeným dekorovanou štukovou výzdobou stěn a stropů. Šlo o projev reprezentace majitele. S nástupem anglické moderny však přišla největší změna v uspořádání obývaného prostoru. Začal se klást větší důraz na intimitu rodinného soužití a na obytný komfort, který by měla vila zajišťovat. Právě tento princip je uplatněn ve vile Augustina Vlka. Obytná centrální hala zde nahrazuje vstupní dvoranu s reprezentativním schodištěm.⁵⁶

Vliv na utváření vnitřního uspořádání vily měla i proměna společenské role ženy. Emancipovaná žena, rovnocenná partnerka stavebníka, se aktivně podílela na chodu vily, což se projevovalo zejména splýváním soukromé a provozní části vily. Přesně to funguje ve vile Augustina Vlka. Avšak ve vile Bratmannově byla potřeba striktního oddělení provozních prostor využívaných služebnictvem se soukromou částí domu.⁵⁷ Centrum obytného patra u obou vil tvoří centrální hala, na kterou navazují další místnosti. Rozdíl mezi halami u vil je ten, že ve vile Augustina Vlka sloužila jako obývací místnost, kde se celá rodina scházela, kdežto u Bratmannovy vily šlo pouze o chodbu, ze které vedl vstup do dalších místností. Oba domy měly trojtraktovou dispozici půdorysu.

U Gessnerovy stavby se nedochovaly půdorysné plány, existuje pouze jeden příčný řez stavbou a perokresba Aloise Ludwiga z roku 1896 s nákresem půdorysu prvního patra. Víme pouze, že jídelna a salon byly orientované do ulice. U vily Augustina Vlka jsou k dispozici všechny půdorysné plány, takže známe přesné rozmístění místností. Zde Fuchs jídelnu s rohovým oknem navrhl také do ulice, ale obytnou místnost, tedy centrální halu, propojil s balkonem a s výhledem do zahrady.

⁵⁶ Hanzlová, Typologie vil (pozn. 3), s. 18.

⁵⁷ Ibidem, s. 18.

S vlivem moderní anglické architektury ubírá na důležitosti spojení společenského života s ulicí a větší pozornost dostává zahrada.

Po roce 1948 pouze málo vil setrvalo ve vlastnictví původních stavebníků. Manželský pár Vlkových držel vilu stále ve vlastnictví, ale musel přizpůsobit svůj dům požadavkům doby a v druhém obytném patře pronajímal byt pro učitele Kozáka. Když rodinný dům získala rodina Šerých, rozmístění jednotlivých místností zachovala, a to i po rekonstrukci domu, která proběhla roku 1994 pod vedením architekta Zámečnicka. V osobě architekta Zámečnicka zůstala nepřerušena linie klobouckých architektů podílejících se na projektu stavby či následné přestavby vily. Největší změnou prošly prostory suterénu, které rodina Šerých přizpůsobila požadavkům současné doby. Bratmannova vila neměla to štěstí, aby sloužila pouze jako obytný dům. Jak už bylo zmíněno, vilu přestavěli tak, aby vyhovovala potřebám dětských jeslí. Od roku 1992 v budově sídlí základní umělecká škola.

Nelze komparovat vybavení interiéru, protože se ani u jedné vily nedochovala původní výbava. Z dostupných historických zdrojů je však známo, že Bratmann měl nároky bohatě zdobeného přepychového sídla v rodném městě. Z interiéru se zachovala pouze štuková výzdoba, dřevěné obložení a bohatě zdobené zábradlí. Augustin Vlk požadoval obytný rodinný dům, který nebyl tak luxusně pojatý. Nynější majitelé celý interiér přizpůsobili dle svého vkusu, takže tam není nic původního, pouze obrazy.

5.3 Zahrada

Obě dvě stavby dominují velké parcele, na které vynikají především svým zasazením do celého pojetí zahrady. Jak uvádí skotský teoretik J. C. Loudon vila může

být „romantická či pitoreskní“, ale důležité je, aby byla hlavně stavbou „důstojnou“. Toho se podle Loudona „dosáhne mimo jiné tím, že by vila měla být vsazena do krajiny tak, aby tvořila přirozenou dominantu svému okolí. Vila je architekturou, její bezprostřední okolí tvoří nedílnou součást celé koncepce stavby. Harmonii tohoto svazku určuje především celkové zakomponování cílové architektury do krajiny, jež ji obklopuje. Stávala-li se vila postupně hlavně místem odpočinku a rozjímání, začala hrát krajinná scénérie a možnost výhledu na ni stále klíčovější roli.“⁵⁸

Obě období, ve kterých byly stavby vystaveny, propojovala společná myšlenka těsného spojení vil s okolní přírodou. U vily Josefa Bratmanna se tak dělo skrze zimní zahradu s kovovou a skleněnou výplní. U vily Augustina Vlka se o to postaral balkon, který vedl z obytné haly v prvním patře.

Vily nemají původně koncipované zahrady, obě dvě byly dříve rozděleny na dvě části. V obou zahradách se nacházely ovocné stromy. Ale objevovala se zde i odpočinková, relaxační část. V zahradě u vily Josefa Bratmanna bychom našli dokonce na terase i kašnu, upravený parter a sochařskou výzdobu.

V současné době Vlkovu vilu obklopuje velká zahrada, které vila samotná dominuje. Pohled jak na vilu, tak na zahradu není rušen okolní zástavbou tak, jak se to stalo u Bratmannovy vily. Zde je zahrada ukryta očím kolemjdoucích a vila samotná ztratila na své dominanci skrz rozrůstající se okolní zástavbu.

⁵⁸ Hanzlová, Typologie vil (pozn. 3), s. 18.

6 Význam vil na Moravě

Vila Josefa Bratmanna je unikátní secesní stavbou pro městečko, jako jsou Valašské Klobouky, a řadí se k jeho nejvýznamnějším architektonickým památkám. Rodinný dům od architekta Bohuslava Fuchse za vilou od Huberta Gessnera neklopýtá, nýbrž je jejím následovníkem a představuje honosnou verzi rodinného obydlí z první poloviny dvacátého století ve Valašských Kloboukách.

6.1 Bratmannova vila

První secesní projekty se na našem území objevují v letech 1896 – 1897. Bratmannova vila byla první realizací mladého studenta vídeňské architektury Huberta Gessnera. Je to jedna z prvních ukázek Wagnerovy vídeňské akademie v českých zemích.

Jde o mezní stavbu. Její hmotová skladba osciluje mezi renesančním a barokizujícím principem.⁵⁹ Jde však o jeden z nejranějších středoevropských příkladů secesní architektury. Poválečné adaptace vily znamenaly její největší zkázu. Pamětníci vzpomínají na bourání a pálení materiálů z interiéru. Zničeno bylo Líbalovo koncertní křídlo. Byla zbourána nádherná zimní zahrada, nahrazena přístavkem pro potřebu jeslí. Tím se změnil původní půdorys zahradního parteru a definitivně se zasáhlo i do atmosféry zahrady.⁶⁰

Nyní vila chátrá jak zvenku, tak uvnitř. Majitelem je Zlínský kraj, pro něhož není rekonstrukce budovy prioritou, investují do ní jen tolik finančních prostředků, kolik si žádá provoz základní umělecké školy. Naděje svitla alespoň zahradě. Město Valašské

⁵⁹ Naďa Goryczková, Martin Strakoš, Vladimír Šlapeta et al., *Slavní vily* (pozn. 2), s. 17.

⁶⁰ Mikuličáková, *Obnova zahrady* (pozn. 32), s. 24.

Klobouky usiluje o zpřístupnění zahrady veřejnosti a chce zahradu uvést do takového stavu, aby obyvatelům města poskytovala místo pro odpočinek a relaxaci. Alespoň částečně chce uvést zahradu do původní podoby.

6.2 Vila Augustina Vlka

Stavba od Bohuslava Fuchse, z období kdy se inspiroval chatovou a lidovou architekturou, je pro Valašské Klobouky velice významná realizace. Skutečnost, že zde tvořil tento brněnský funkcionalista, který ve své době patřil mezi naše přední architekty, není veřejnosti příliš povědomá. V literatuře o architektovi Fuchsovi je vždy jen zmínka, že projektoval ve Valašských Kloboukách, ale nikdy víc podrobností. Není to ani všeobecně známá skutečnost pro kloboucké obyvatele.

Vila má pořád účel rodinného domu a bydlí tam nyní další generace rodu Šerých. Dům rodina plně využívá a obývá, snaží se stavbu a okolní zahradu udržet v dobrém stavu.

7 Závěr

Práce si klade za cíl nastínit vilovou architekturu konce 19. století a první poloviny 20. století ve Valašských Kloboukách. Výběr staveb byl zúžen pouze na dvě vily, protože jsou ve městě nejzajímavější a nejvýznamnější. Pozornost je věnován vile Josefa Bratmanna od Huberta Gessnera a rodinném domu Augustina Vlka od Bohuslava Fuchse. Smyslem práce bylo komparovat tyto dvě důležité stavby a ukázat jejich význam v kontextu moravské architektury. Při popisu obou vil jsem využívala stylové analýzy, která dopomohla najít svébytné architektonické prvky obou staveb. Díky nim se mně do jisté míry podařilo vystihnout hlavní rozdílnosti mezi těmito vilami.

Ale vzhledem k tomu, že kupříkladu vila Augustina Vlka není veřejnosti a nebyla ani mně zpřístupněna v plném rozsahu, zůstává v tomto ohledu stále mnoho neprobádaného, především co se týče interiéru stavby.

I přesto, že jsou vily postaveny v odlišných architektonických stylech, i přesto, že se v mnohém liší, mají jeden společný prvek, a to, jak zapadají do historie města Valašských Klobouk. Jsou zde přínosem pro obohacení architektury. Město Valašské Klobouky je sice malé, ale i tak zde nacházíme vysoce kvalitní architekturu od dvou velice významných architektů. Jde o domy, které zaujmou především svou monumentalitou, osobitostí a záměrem propojení s okolní přírodou.

Secese si až do 60. let nevážili ani experti. Ani význam jména jejího tvůrce a kvalita architektury nezajistily dostatečnou záštitu pro zachování původního vzhledu Bratmannovy vily a jak již bylo zmíněno, ve vile se nacházely dětské jesle, pro které byl dům přizpůsoben a nenávratně přestavěn.

Zato dům Augustina Vlka funguje dále jako rodinný dům a nebylo do něj nijak radikálně stavebně zasahováno.

Vily tvoří součást místního historického příběhu, ale i osobních životů významných vlastníků. Péče o vily je v dnešní době problematická především z důvodů finančních, jak můžeme pozorovat na osudu Bratmannovy vily. Dům Augustina Vlka přetrvávající po celou dobu jeho existence v soukromém vlastnictví je ale opakem tohoto problému a díky tomu si zachovává svůj původní vzhled a ukazuje nám, jak může historická architektura i po delší době stále plnit svůj účel, být hezká na pohled a zachovávat si svou vysokou hodnotu.

8 Summary

This bachelor's thesis is targeted on explaining the modern architecture in Valasske Klobouky. Namely the Josef Bratmann house of early secession, erected by Hubert Gessner, and the Augustin Vlk house, built on the principle of functionalism by the architect Bohuslav Fuchs from Brno. It will do so by describing and comparing the previously mentioned villas. The main focus will be a detailed description of both villas and a comparison between the two. The exterior, interior and garden spaces will all be included in the description. Each of them were built in different architectural styles. They have many differences and similarities, but each has their own identity. The study also mentions the history of Valasske Klobouky. It gives the opportunity to see the places where these houses were built. Moreover, they are very important buildings in the architectural history of Valasske Klobouky.

9 Seznam obrazové přílohy

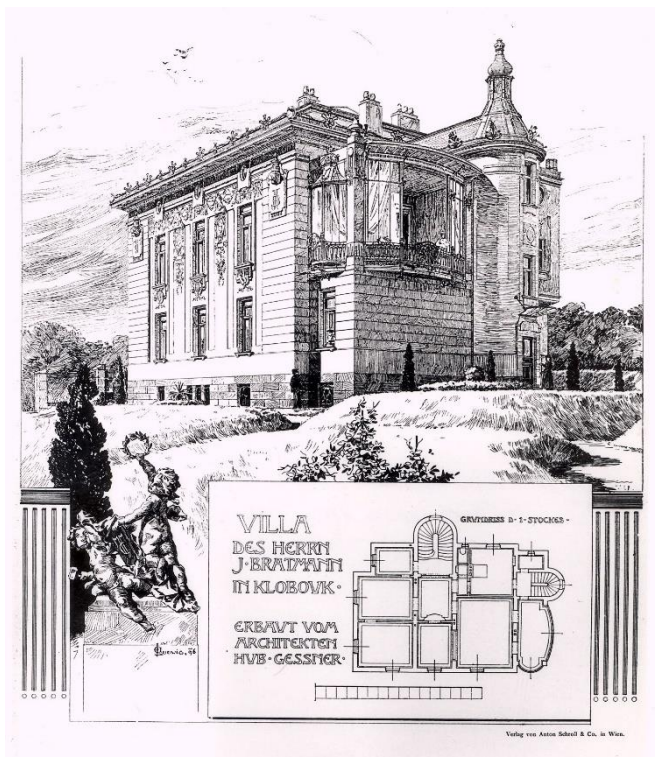
1. Alois Ludwig, perokresba Bratmannovy vily, 1896. Zdroj: <http://www.slavnestavby.cz/?i=2658/vila-josefa-bratmanna>, vyhledáno 10. 4. 2016
- 2 Hubert Gessner. Architektonický plán pozemku Bratmannovy vily, 1895. Zdroj <http://www.slavnestavby.cz/?i=2658/vila-josefa-bratmanna>, vyhledáno 10. 4. 2016
- 3 Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna, 1895, příčný řez stavbou. Zdroj: <http://www.slavnestavby.cz/?i=2658/vila-josefa-bratmanna>, vyhledáno 10. 4. 2016
4. Hubert Gessner, pohled na vilu Josefa Bratmanna z jihovýchodu, počátek 20. století. Zdroj: Muzeum Valašské Klobouky,
5. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, jihovýchodní pohled. Foto: Lucie Janošíková
6. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, severozápadní pohled. Foto: Lucie Janošíková
7. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, severovýchodní pohled. Foto: Lucie Janošíková
8. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, jihovýchodní pohled. Foto: Lucie Janošíková
9. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, detail medailonku Architectura na boční (východní) straně fasády. Foto: Lucie Janošíková
10. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, detail medailonku Musica na boční (východní) straně fasády. Foto: Lucie Janošíková
11. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, detail štukové výzdoby se zobrazením boha Merkura na čelní straně. Foto: Lucie Janošíková
12. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, pohled na hlavní vstup. Foto: Lucie Janošíková

13. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, půlválcovité schodiště. Foto: Lucie Janošíková
14. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, štukové zdobení chodby a schodiště. Foto: Lucie Janošíková
15. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, strop nad půlválcovitým schodištěm. Foto: Lucie Janošíková
16. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, centrální hala. Foto: Lucie Janošíková
17. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, dřevěný strop v salonu. Foto: Lucie Janošíková
18. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, detail zdobení. Foto: Lucie Janošíková
19. Restaurovaná socha v zahradě u vily Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách. Foto: Lucie Janošíková
20. Pohled do zahrady u vily Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách. Foto: Lucie Janošíková
21. Hubert Gessner, Dům U Slunce ve Valašských Kloboukách, 1896. Foto: Lucie Janošíková
22. Hubert Gessner, Dům Jana Horného ve Valašských Kloboukách, 1897. Foto: Lucie Janošíková
23. Hubert Gessner, Rodinný dům Františka Růžičky ve Valašských Kloboukách, 1907. Foto: Lucie Janošíková
24. Protokol o stavební komisi k vile Augustina Vlka s. 1., 1939. Foto: Lucie Janošíková, Stavební úřad Valašské Klobouky, fond Vila Augustina Vlka, ev. č. 518.

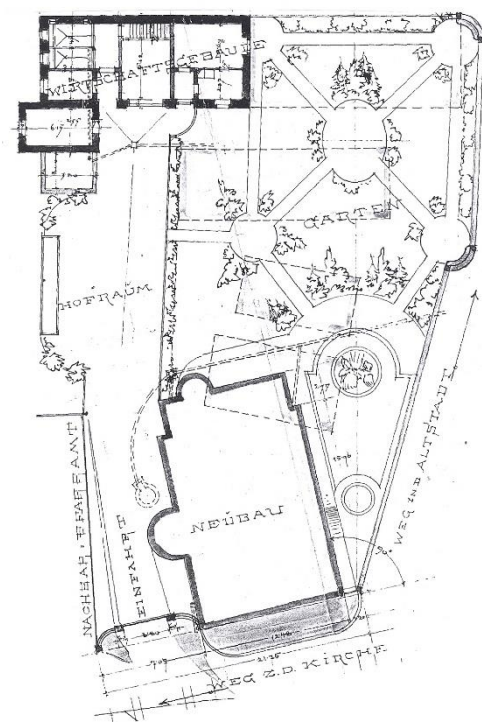
25. Protokol o stavební komisi k vile Augustina Vlka s. 2., 1939. Foto: Lucie Janošíková, Stavební úřad Valašské Klobouky, fond Vila Augustina Vlka, ev. č. 518.
26. Bohuslav Fuchs, architektonický plán pozemku u vily Augustina Vlka, 1939. Foto: Lucie Janošíková, Stavební úřad Valašské Klobouky, fond Vila Augustina Vlka, ev. č. 518.
27. Bohuslav Fuchs, příčný řez vilou Augustina Vlka, 1939. Foto: Lucie Janošíková, Stavební úřad Valašské Klobouky, fond Vila Augustina Vlka, ev. č. 518.
28. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, návrh západního (čelního) pohledu. Foto: Lucie Janošíková, Stavební úřad Valašské Klobouky, fond Vila Augustina Vlka, ev. č. 518.
- 29 Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, návrh jižního pohledu. Foto: Lucie Janošíková, Stavební úřad Valašské Klobouky, fond Vila Augustina Vlka, ev. č. 518.
- 30 Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, návrh východního pohledu. Foto: Lucie Janošíková, Stavební úřad Valašské Klobouky, fond Vila Augustina Vlka, ev. č. 518.
- 31 Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, návrh severního pohledu. Foto: Lucie Janošíková, Stavební úřad Valašské Klobouky, fond Vila Augustina Vlka, ev. č. 518.
32. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, půdorys suterénu. Foto: Lucie Janošíková, Stavební úřad Valašské Klobouky, fond Vila Augustina Vlka, ev. č. 518.
33. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, půdorys přízemí. Foto: Lucie Janošíková, Stavební úřad Valašské Klobouky, fond Vila Augustina Vlka, ev. č. 518.
34. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, půdorys podkroví. Foto: Lucie Janošíková, Stavební úřad Valašské Klobouky, fond Vila Augustina Vlka, ev. č. 518.
35. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, západní pohled. Foto: Lucie Janošíková.
36. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, jižní pohled. Foto: Lucie Janošíková.

37. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, jihovýchodní pohled. Foto: Lucie Janošíková.
38. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, východní pohled. Foto: Lucie Janošíková.
39. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, severní pohled. Foto: Lucie Janošíková.
40. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, pohled na hlavní vstup. Foto: Lucie Janošíková.
41. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, severní pohled, zasazení do vily do zahrady. Foto: Lucie Janošíková.
42. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, interiér. Foto: Lucie Janošíková.
43. Relaxační zóna v zahradě. Foto: Lucie Janošíková.
44. Bohuslav Fuchs, Chata Nad Královcem, 1935. Zdroj: <http://etron-internet.galerie.cz/5523216-turistika#81626306>, vyhledáno 10. 4. 2016.

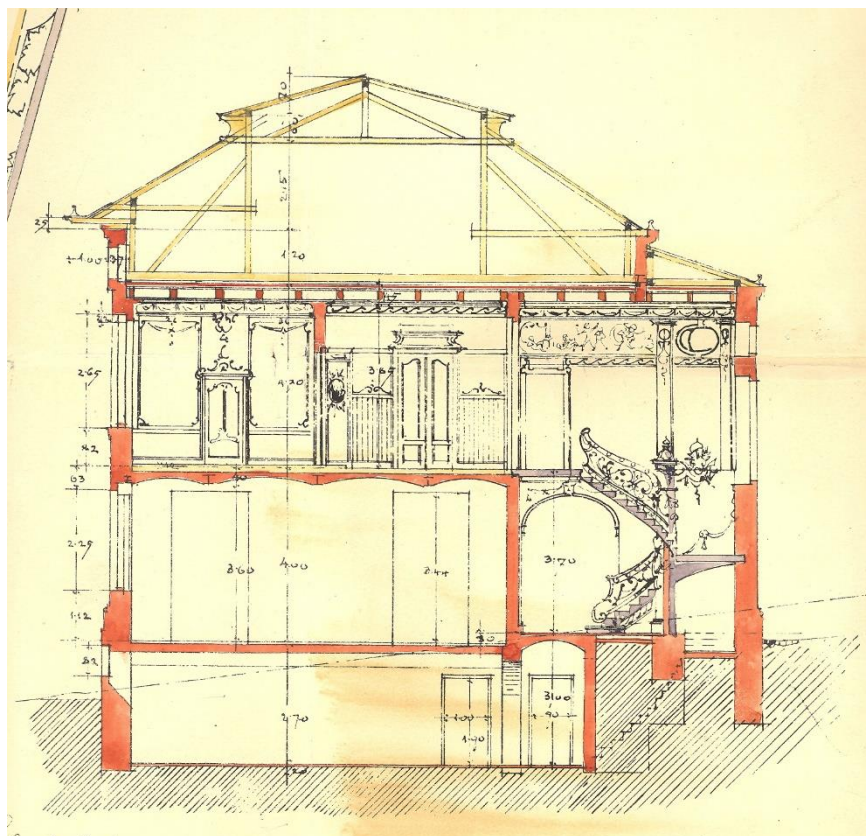
10 Obrazová příloha

1. Alois Ludwig, perokresba Bratmannovy vily, 1896

2. Hubert Gessner, Architektonický plán pozemku Bratmannovy vily, 1895

3. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna, 1895, příčný řez stavbou

4. Hubert Gessner, pohled na vilu Josefa Bratmanna z jihovýchodu, počátek 20. století

5. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, jihovýchodní pohled

6. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, severozápadní pohled

7. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, severovýchodní pohled

8. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, jihovýchodní pohled

9. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, detail medailonku Architectura na boční (východní) straně fasády

10. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, detail medailonku Musica na boční (východní) straně fasády

11. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, detail štukové výzdoby se zobrazením boha Merkura na čelní straně

12. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, pohled na hlavní vstup

13. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, půlválcovité schodiště

14. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, štukové zdobení chodby a schodiště

15. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, strop nad půlválcovitým schodištěm

16. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, centrální hala

17. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, dřevěný strop v salonu

18. Hubert Gessner, vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách, 1896, detail zdobení

19. Restaurovaná socha v zahradě u vily Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách

20. Pohled do zahrady u vily Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách

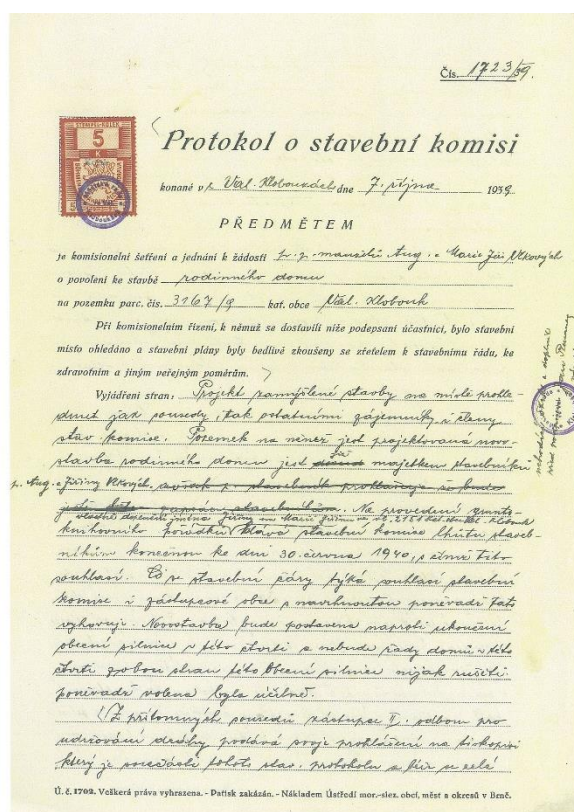
21. Hubert Gessner, Dům U Slunce ve Valašských Kloboukách, 1896

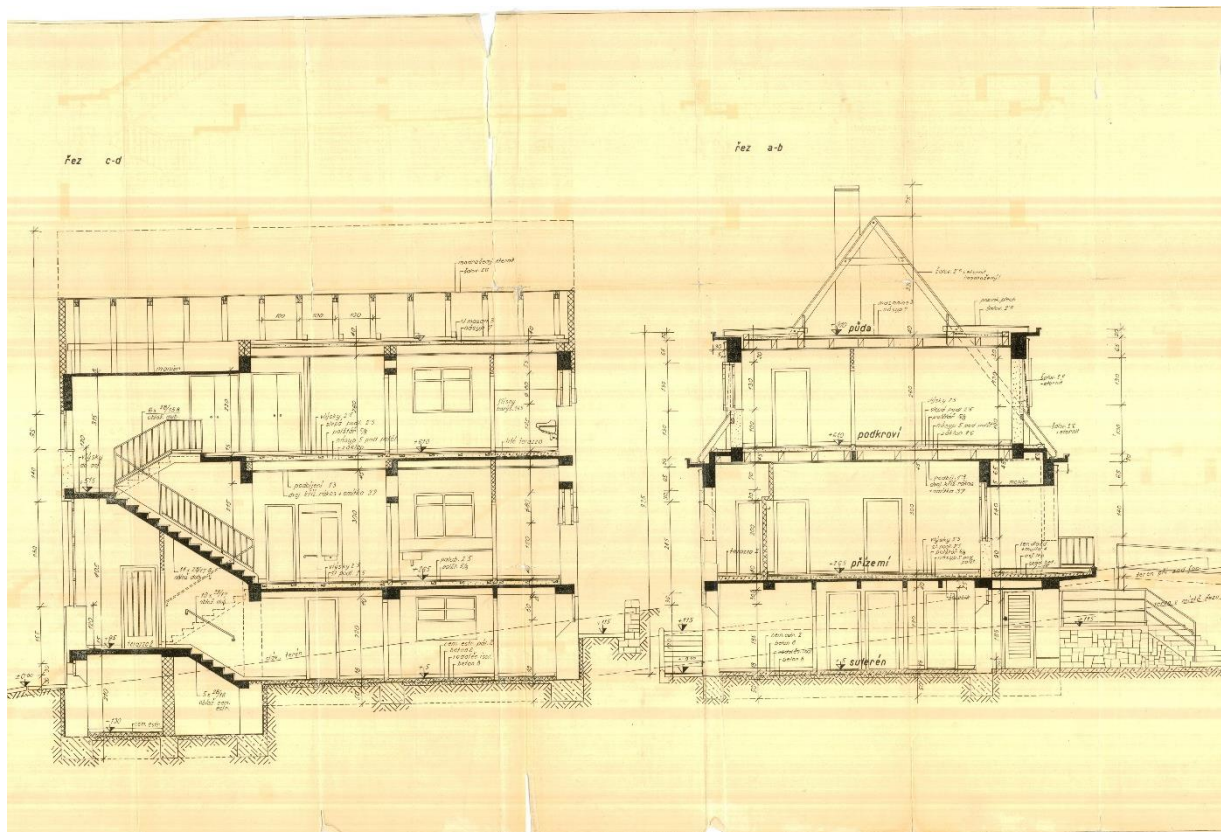
22. Hubert Gessner, Dům Jana Horného ve Valašských Kloboukách, 1897

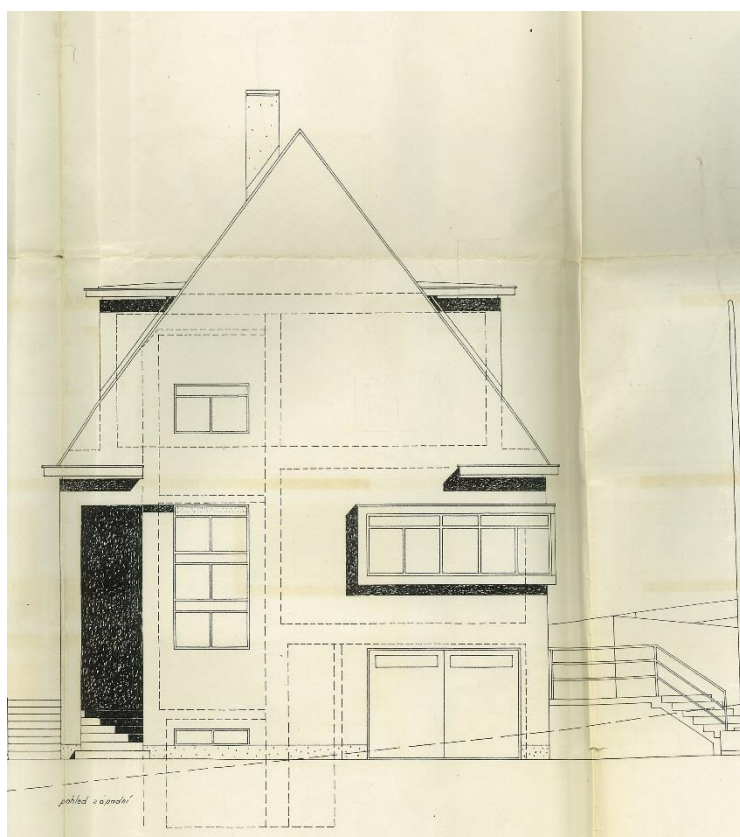
23. Hubert Gessner, Rodinný dům Františka Růžičky ve Valašských Kloboukách, 1907

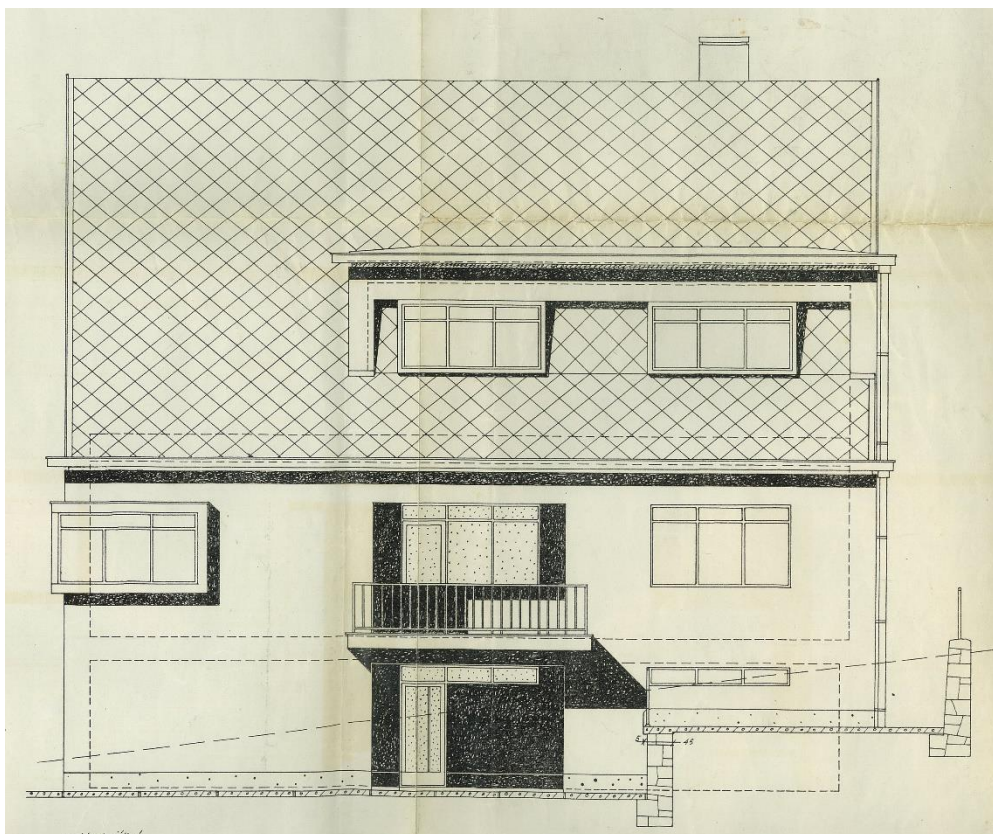
24. Protokol o stavební komisi k vile Augustina Vlka s. 1., 1939

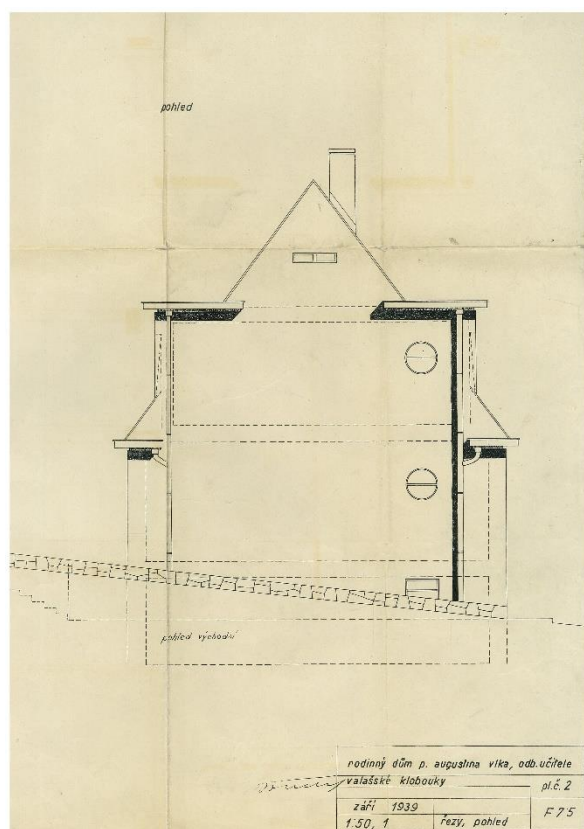
27. Bohuslav Fuchs, příčný řez vilou Augustina Vlka, 1939

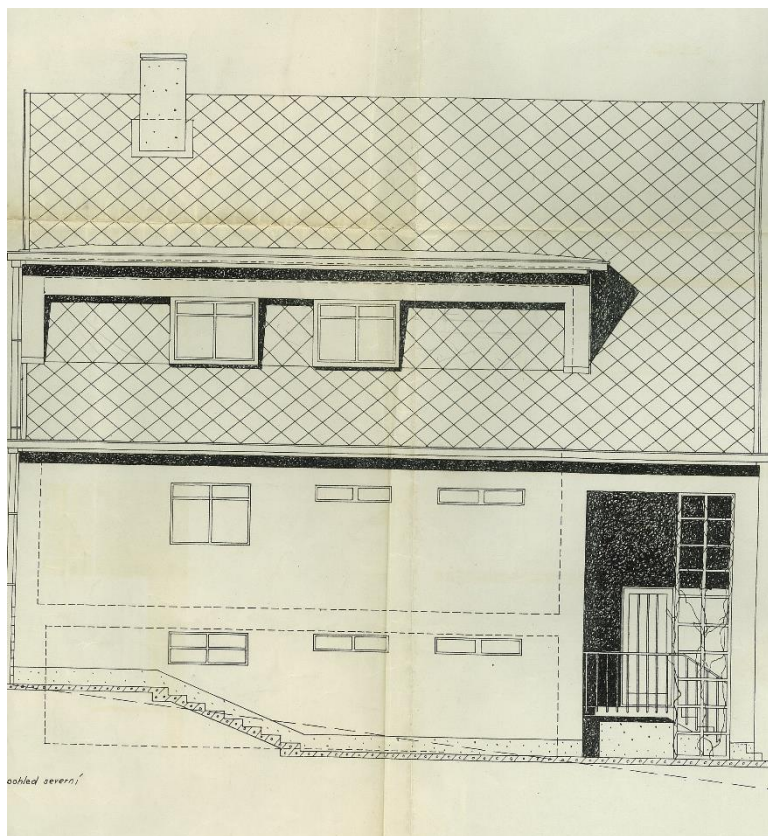
28. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, návrh západního (čelního) pohledu

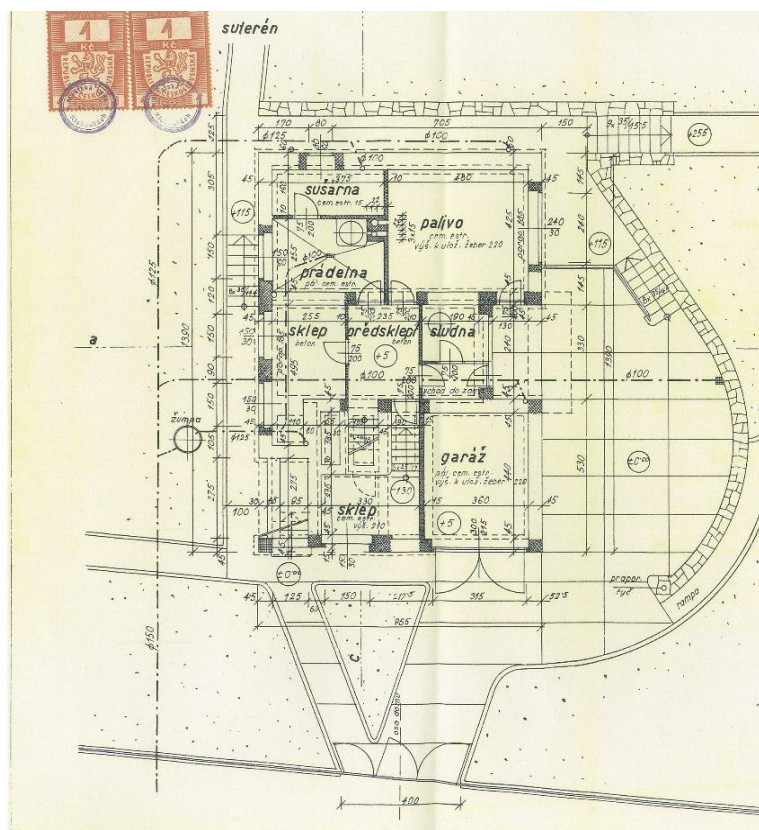
29 Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, návrh jižního pohledu

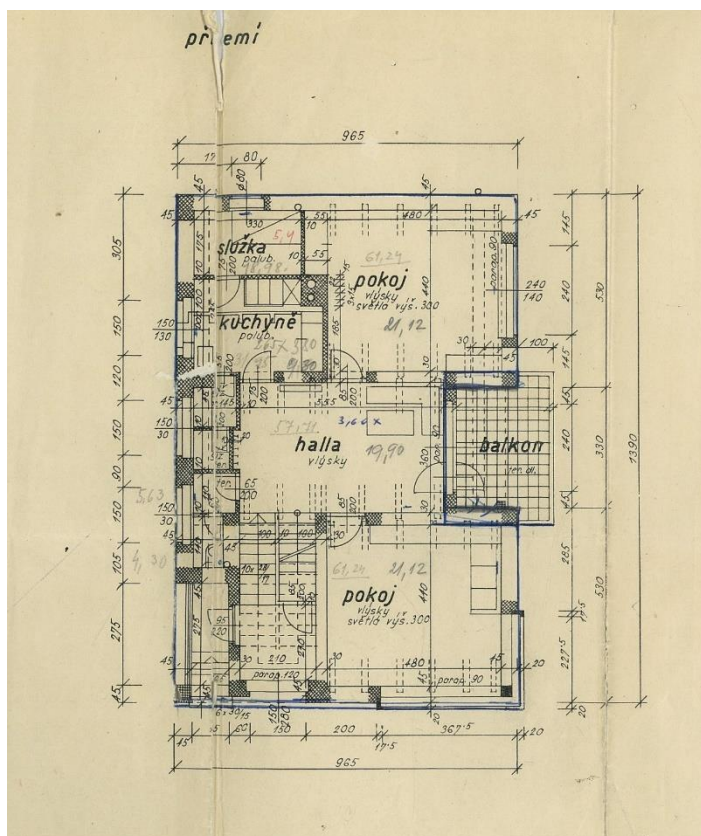
30 Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, návrh východního pohledu

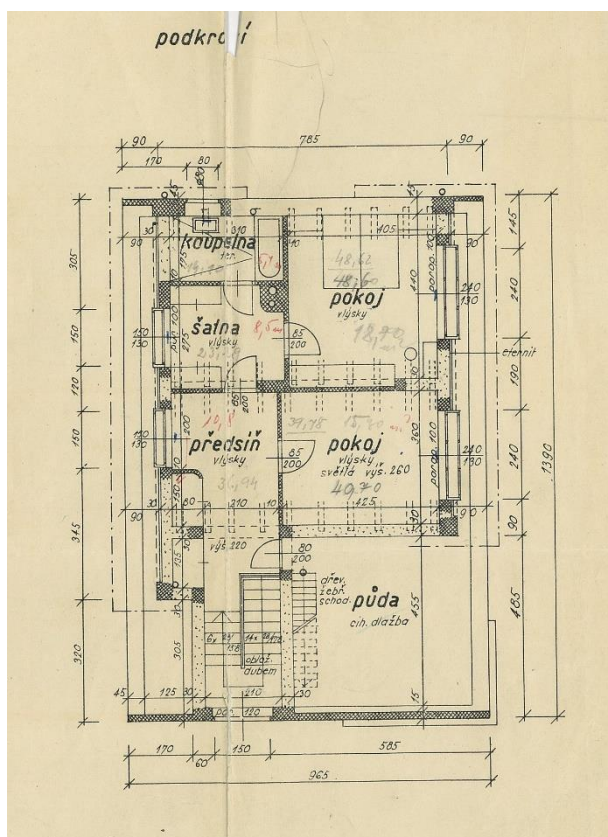
31 Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, návrh severního pohledu

32. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, půdorys suterénu

33. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, půdorys přízemí

34. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, půdorys podkrovní

35. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, západní pohled

36. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, jižní pohled

37. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, jihovýchodní pohled

38. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, východní pohled

39. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, severní pohled

40. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, pohled na hlavní vstup

41. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, severní pohled, zasazení do vily do zahrady

42. Bohuslav Fuchs, vila Augustina Vlka, 1939, interiér

43. Relaxační zóna v zahradě

44. Bohuslav Fuchs, Chata Nad Královcem, 1935

11 Seznam použité literatury a pramenů

Literatura

Zdeněk Kudělka, *Bohuslav Fuchs*, Praha 1966.

Dušan Riedl, Bohumil Samek, *Moderní architektura v Brně 1900 – 1965*, Brno 1967.

Zdeněk Kudělka, *Brněnská architektura, 1919 – 1928*, Brno 1968.

Jaroslava Staňková, Josef Pechar, *Tisíciletý vývoj architektury*, Praha 1971.

Bohuslav Syrový, *Architektura svědectví dob*, Praha 1974.

Felix Haas, *Architektura 20. století*, Praha 1980.

Rostislav Švácha, Osada Baba, *Umění XXVIII*, 1980.

Iloš Crhonek, *Architekt Bohuslav Fuchs: Celoživotní dílo*, Brno 1995.

Rostislav Švácha, *Od moderny k funkcionalismu*, Praha 1995.

Otakar Nový, *Česká architektonická avantgarda*, Praha 1998.

Zdeněk Lukeš, *Architektura 20. století*, Praha 2001.

Zdeněk Lukeš, *Splátka dluhu*, Praha 2002.

Jindřich Vybíral, *Mladí mistři*, Praha 2002.

Radomíra Sedláková, *Stavební slohy v Česku*, Praha 2004.

Pavel Vlček, *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004.

Petr Odehnal, *Z příběhů města Valašské Klobouky*, Valašské Klobouky 2005.

Nad'a Goryczková, Martin Strakoš, Vladimír Šlapeta et al., *Slavné vily Zlínského kraje*, Praha 2008.

Petr Odehnal, Čestní občané města Valašské Klobouky, in: *Vlastivědné kapitoly z Valašskokloboucka*, Valašské Klobouky 2008.

Jiří Podrazil, Rostislav Švácha, Šárka Koukalová et al., *Slavné vily Středočeského kraje*, Praha 2010.

Hana Říhová, *Americký a český rodinný dům, 1900 – 1940* (diplomní práce), Dějiny výtvarných umění FF UP, Olomouc 2010.

Jiří Hala, *Reprezentace Valaška na moravském zemském sněmu v letech 1884-1914* (diplomní práce), Historický ústav FF MU, Brno 2011.

Michaela Hanzlová, *Typologie vil v českých zemích v období historismu* (diplomní práce), Dějiny výtvarných umění FF UP, Olomouc 2012.

Pavel Zatloukal, *Příběhy z dlouhého století*, Olomouc 2012,

Lucie Ambrůzová, *Textilní výroba ve Valašských Kloboukách 1850 – 1900* (diplomní práce), Historický ústav FF MU, Brno 2014.

Ilona Matysová, *Vily a rodinné domy Josefa Gočára* (diplomní práce), Dějiny výtvarných umění FF UP, Olomouc 2014.

Marie Mikuličáková, *Obnova zahrady Bratmannovy vily ve Valašských Kloboukách* (diplomní práce), Zahradnická fakulta Mendelova univerzita, Lednice 2015

Petr Odehnal, *Vila Josefa Bratmanna ve Valašských Kloboukách*, k ranému dílu Huberta Gessnera (v tisku).

Periodika

Petr Odehnal, Chata Na Střáži, *Valašskokloboucký zpravodaj*, 2005, č. 12, prosinec, s. 7.

Petr Odehnal, Galerie představitelů Valašských Klobouk, *Valašskokloboucký zpravodaj*, 2014, č. 9, říjen, s. 13 - 14.

Ostatní Prameny

Stavební úřad Valašské Klobouky, fond Vila Augustina Vlka, ev. č. 518

Soukromý archiv rodiny Šerých

Internetové zdroje

www.archiweb.cz

www.slavnestavby.cz

12 Anotace

Jméno a příjmení:	Lucie Janošíková
Katedra:	Katedra dějin umění
Vedoucí práce:	prof. PhDr. Rostislav Švácha, CSc.
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Komparace vil ve Valašských Kloboukách
Název v angličtině:	Comparison villas in Valašské Klobouky
Anotace práce:	Tato bakalářská práce se zabývá komparací dvou vil ve Valašských Kloboukách. A to raně secesní vily Josefa Bratmanna od Huberta Gessnera a vily Augustina Vlka ve funkcionalistickém stylu od Bohuslava Fuchse. Práce nastiňuje a podává výklad o životě architektů a objednavatelů vil. Hlavní částí je detailní popis těchto dvou staveb a porovnání.
Klíčová slova:	secese, funkcionalismus, Fuchs, Gessner, vily, architektura, Valašské Klobouky
Anotace v angličtině:	This bachelor's thesis is comparing two villas in Valašské Klobouky. Namely the Josef Bratmann house of early secession, erected by Hubert Gessner, and the Augustin Vlk house, built on the principle of functionalism by the architect Bohuslav Fuchs from Brno. This study will outline and explain the lives of specific architects and the owners of the homes they designed. The most substantial part of the study is the comparison of these edifices.
Klíčová slova v angličtině:	Art Nouveau, functionalism, Fuchs, Gessner, villas, architecture, Valašské Klobouky
Přílohy vázané v práci:	1CD ROM s obrazovou přílohou
Rozsah práce:	72 s. (text 39 s., 64 003 znaků) obrazová příloha 22 s.
Jazyk práce:	Čeština